

Король стрільців

Іван Керницький

Комедія наших днів у трьох діях

Дійові особи:

Бас — директор фабрики батогів.

Ірка — його дочка, студентка.

Поет — двадцятькількалітній парубок.

Магістер Молодецький — власник "Гуцульської молочарні".

Кліщик — далекий родич Баса, "залізний медик".

Тітка Мелася — вдова по священику.

Анничка — молода гуцулка.

Старий гуцул.

Геньо Скакун — футболіст.

Старший урядовець.

Гурт спортсменів.

Подія відбувається за польських часів, в однім із містечок-курортів на Гуцульщині.

ПЕРША ДІЯ

Молочарня в стильовому гуцульському домику. Ліворуч помальований на біло прилавок. За прилавком — стіна з полицями, що на них розставлені пляшки з молоком, коробки з бринзою, сирки, кістки масла і т. п. Праворуч від прилавка стоять столики, застелені вишиваними скатертями, біля столиків — крісла. Крізь скляну чолову стіну сцени видно веранду, також заставлену столиками. При столиках — гості, літники. Приходять, сідають, п'ють молоко. З веранди ведуть головні двері на сцену. Зі сцени є ще другі двері — праворуч, за прилавком, що ведуть на вищий поверх. Здалеку, поза верандою, виступає чудова панорама гір, порослих лісом, майорить червоними дахами містечко-курорт. Початок літа, гарний, сонячний день перед полуднем.

ЯВА 1

Молодецький (стоїть за прилавком, у білому халаті). То, кажеш, безвиглядна безвиглядність?..

Поет (сидить похнюплений при столику, над недопитим молоком). Так...

Молодецький. А до редакцій ти не носив тих своїх поезій, не показував критикам, редакторам?

Поет. Та носив...

Молодецький. Ну, і що?

Поет. Та нішо...

Молодецький. Не хочуть друкувати?

Поет. Не хочуть.

Молодецький. А що ж кажуть? Не маєш таланту, чи як?

Поет. Та ні... Кажуть, що талант маю, майже такий самий, як Шевченко, але друкувати цього не можна, бо все згори додолу було б сконфісковане.

Молодецький. Мой, то ти страшна людина! Навіщо ж ти пишеш такі революційні речі?

Поет. Коли ж це все брехня, звичайнісінька брехня, розумієш? Я присягнути можу, що такий редактор навіть і не заглядав до моїх поезій; але де є найкращий спосіб збутись бідного автора? Сказати, що річ нецензурна, і тоді вже нема рекурсу.

Молодецький. Ха-ха-ха... Справді добрий спосіб.

Поет (схвильований). А вже ті видавці, книгарі, це справжні нахаби. Ти знаєш, що мені сказав один директор видавництва; що ви мені, каже, морочите голову поезіями, лірикою? Навіщо то кому здалося? Ви мені, каже, напишіть добрий і дешевий підручник годівлі кріликів, або як гарбувати і виправляти шкіру, або, каже, зладьте новий оригінальний "Єгипетський сонник", бо тепер всякі ворожби дуже на часі і мають великим попит. Оце, каже, то розумію. Але — поезії? Лірика?.. Кому це потрібне? Хіба на макулатуру...

Молодецький. Ну, що ж хочеш... Ти повинен із цього бути гордий: на макулатуру йдуть, звичайно, в нас архитвори світової літератури. От ще донедавна я пакував яйця в "Затоплений дзвін" у перекладі на українське, а Ібсенового "Пер Гінта" в поетичному переспіві Миколи Голубця — ще отаку стирту маю в магазині.

Поет. Так, так, я знаю: все моє нещастя полягає в тому, що я один із живих українських поетів... Коли б я вже був небіжчик — не бійсь, мої акції зразу пішли б угору! Для померших — і пошана, і пієтизм, і панахиди, і похорони, і некрологи, померших передруковують, померших славословлять, вшановують річницями, академіями, а про живого — ні собака не гавкне. Ніхто ним не цікавиться: чи він живе, як живе, з чого живе, чи пише, що пише і як пише, це все усім байдуже. Всі дожидають тої хвилини, коли він, врешті, витягне копита. А тоді знову: панахиди, похорони, кадила, сльози, жалі... Ох, Боже Всемогучий, зроби так, щоб я по своїй смерті зміг ще прочитати свій власний некролог!.. Хай бодай з некрологу довідаюсь, що я був варт за життя...

ЯВА 2

Анничка (вбігає з веранди). Пане Славцю, а дайте мені тих мідеників, бо не маю що панам видавати.

Молодецький (відсуває шухляди, дає їй гроші). Маєш, бери скільки треба.

Анничка (зиркає кокетливо на поета). А цей панич нічого не хоче?..

Молодецький (випихає її з-за прилавка). Не хоче, не хоче. Йди вже, там же гості чекають.

Анничка, сміючись, вибігає.

ЯВА 3

Поет (*допив молоко*). То що за дівчина?

Молодецький (*трохи збентежений*). Хто?.. Ота мала? Ах, це... Анничка!

Поет. Ага, Анничка...

Молодецький. Еге ж, Анничка. Моя... підручна сила. Місцева гуцулочка. Помагає мені в молочарні вже другий сезон. Дуже моторне дівча.

Поет. Бачу, бачу.

Молодецький. Вона, бачиш, така, трохи засмілива до мене, правда? Це тому, що я, так би мовити, зацікавився ближче її долею... Ну, виводжу її в люди. От, під зиму, вишлю її на 6-місячний курс до господарської школи. Бо, знаєш, шкода дівчини, щоб змарнувалась... Вона має таку вроджену інтелігенцію.

Поет (*в задумі*). Так, так.

Молодецький. І взагалі, наші селяни дуже здібні і талановиті!

Поет. Слухай, Славку, я мушу цього року видати свою книжку!

Молодецький. Будь ласка, будь ласка. А чи ж я тобі бороню?

Поет (*потрясає Молодецьким*). Чуєш? Мушу! Це для мене — бути або не бути. Я хочу зазначити перед світом, що живу, що творю, що не пліснію. Я мушу дати про себе знати, мушу відізнатися до людей, але як відізнуся, коли маю зв'язані руки?

Молодецький. Так, так... Щось як той Прометей, прикований до скелі.

Поет. Слухай, Славку, я мушу конче роздобути, хоч би з-під землі, трохи грошей на видання збірки поезій. Буду каміння товкти на дорозі, піду ялиці в ліс спускати, піду на цегельню, в тартак... ну, де хочеш. Бачиш — у Львові мені не повезло. Я прийшов сюди, до тебе, до старого шкільного друга. Цілий тиждень бив пішки ногами зі Львова в гори... Слухай, може, ти щось порадиш? Тут ніби, курорт; літнице, з'їжджаються всякі люди з грішми; може так, може сяк, може якраз щось вдасться. Може б, я так черешні продавав, може, в якому пансіоні треба кельнера, знаєш, мені — що-небудь, щоб тільки заробити бодай на друк і папір...

Молодецький (*побачив когось у дверях*)... Важаннячко, пане директоре, слуга понижений!..

ЯВА 4

Бас (*входить*). Дай Боже, Дай Боже! Магістер! Мені — оранжаду! Дайте мені оранжаду (*бігає довкола столика*). Герр Гот, молоко, кисле молоко мені дайте до лиха! Ах, ті наші українці то так надаються до інтересу, як віл до карети. Лазить то, як муха в мазі.

Молодецький (*увихається за прилавком*). Прошу дуже, пане директоре, прошу дуже.

Бас (*п'є прихланцем*). Герр Гот, магістер, що то є? Я вас просив — сметану, а ви мені тичете кисле молоко?.. Ну, нехай вже буде та оранжада (*п'є*). Закрутіть там радіо, до лиха, нехай так не верещить. Магістер! Кліщик! Кліщик! Був тут цей зварійований Кліщик?

Молодецький. Досі не було, пане директоре.

Бас. Як то — не було? Що то значить — не було? Мав бути, мусить бути. Я не знаю, чи він дістав цю телеграму, чи не дістав, приїде той правий лучник, чи не приїде, ну, я нічого не знаю!

Молодецький. Я також не знаю, пане директоре. Нічого мені не відомо.

Бас. Герр Гот, магістер, як то — нічого не знаєте? І ви себе називаєте культурною людиною ХХ століття? Ви не знаєте, що за два тижні наша дружина розіграє вирішні змагання за мистецтво? Ви не знаєте, що я в тій цілі спровадив зі Львова нового правого лучника? Магістер — це скандал! (п'є). Магістер, прошу вас, пустіть радіо, до лиха, нехай грає. Ну, що я плачу за цю оранжаду?

Молодецький (вклоняючись). Кисле молочко, пане директоре.

Бас. Молочко, молочко!.. Ну, певно: я прошу вас — сметанку, а ви мені пхаєте молоко... Ах, ті наші українці!.. Ну, дай Боже, дай Боже!.. І де той Кліщик, де той Кліщик до лиха?.. (вибігає).

ЯВА 5

Молодецький (вслід за ним). Важаннячко, пане директоре, шана, поклін... Ух! А то варіят!.. Приблизить, наробить крику і летить кудись, як бомба. Але позатим, — добрий хлоп і добре дає торгувати.

Поет. Слухай, Славку, я ще раз прошу тебе: поможи, рятуй мене!

Молодецький. Ну, що ж я тобі пораджу, кажи сам? Ти гадаєш, що воно так легко найти посаду? От, бачиш: якщо б ти вмів трохи кóпати, то інша справа...

Поет. Що — кóпати?

Молодецький. Як то що? М'яч, футбол!

Поет (махав нетерпляче рукою). Е!..

Молодецький. Мой, мой, то не таке дуже "е". Саме трапляється тобі нагода. Бачиш — той Бас є директором української фабрики батогів, а водночас — головою спортивного клубу "Хуртовина". Його фабрика — це притулок для всіх футболістів, боксерів, наколесників і подібної братії. Хлопи цілими днями нічого не роблять, а гроші беруть.

Поет. Ну, але я не є ні боксер, ні футболіст...

Молодецький. Геню, а може б, ти так поспробував трохи... кóпати? Або хоч їздити на колесі?

Поет. Ех, дай мені спокій!

Молодецький. Я собі пригадую, що колись, в п'ятій гімназійній, ти досить добре грав на воротах?

Поет. Я? На воротах?.. Сниться тобі щось...

Молодецький (подразнений). Мені ніколи нічого не сниться, бо я зовсім тверезо дивлюся на світ. Не живу в країні фантазій і не літаю Бояном віщим попід облаками, так, як ти. Мой, з тим фантом далеко не заїдеш. Сьогодні життя важке, "треба бути твердим і впертим", як свиня, треба ліктями протискатися крізь нього. Ти дивись на мене: маю закінчені правничі студії, дали мені звання магістра, але я на все це начхав.

Я волю щось конкретне. Прошу — маю свою молочарню. Волю продавати бринзу, як бити бринзу за 200 злотих в місяць, на якійсь паршивій посаді. Але то треба закотити рукави і працювати. Я знаю, що це дуже щипає за серце, як ти напишеш, наприклад: "Піду каміння лупати, буду ялиці рубати"... Але спробуй до цього взятися!

Поет. А що ж, то така велика штука?

Молодецький. Більша, як тобі здається. Бачиш, слово чести даю, ми вже така дідівська нація: у нас що крок, то або поет, або мученик, або революціонер, як то десь в газеті писало. А нам треба добрих спеціалістів, добрих купців, добрих ремісників, промисловців, фабрикантів, людей рухливих, підприємливих, з ініціативою, бо лише тоді зможемо розростися в повнокровну націю; а так, то скапцанієм на чистоту, присяй Богу!

Поет. Е, що тут говорити... Та нам усього треба: своїх купців, своїх шевців, своїх мільонерів, своїх винахідників, своїх філософів... А щодо наших поетів, то не думай собі, що вони вже зовсім не здібні до практичного життя. Не бійся, біда всього навчить! От, я сам маю закінчений 2-літній кооперативний курс, але на біса він мені здався? Панів спортсменів — у нас розхапують, а наш брат у кожного за помело.

Молодецький. Ну, бачиш, такий тепер світ настав. Колись, за часів "Молодої Музи", коли поети носили довге волосся і широкі чорні бинди під бородою, тоді їх розхапували, тепер — спортсменів розхапують, а колись прийде час, що будуть, наприклад, молочарів розхапувати, і так в колісце. Бо люди, як діти: завжди хочуть мати свіжу розвагу.

Поет. Слухай, Славку, я не є противник спорту, я вповні розумію його виховне значення для нашої нації. Така, скажім, Німеччина... а втім — я на тому добре не знаюся... Все ж таки вже старинні греки казали: "в здоровому тілі — здорова душа". Я навіть написав один вірш під заголовком "Ода до дискоболя". Можу тобі прочитати... *(витягає жмут своїх поезій)*.

Молодецький *(з острахом)*. Ні, ні, бійся Бога, роби все, що хочеш, тільки ти не читай мені своїх поезій! Я вірю, що вони геніальні, отже — навіщо читати?

Поет. Бо все ж я таки думаю, що майбутні покоління не будуть міряти нашої культури кількістю зістрілених "голів", лише кількістю виданих книжок.

Молодецький. Напевно! Напевно! *(помітив когось у дверях)*. Важаннячко, пане докторе, слуга понижений!

ЯВА 6

Кліщик. Добридень, добридень. Е... пане магістер, був тут, може, пан директор Бас?

Молодецький. Перед хвилиною вийшов, пане докторе. Питався за вами, шукав вас. Прошу, що подати, молочко, сметанку? Свіжа, добра, пишна сметанка.

Кліщик. Е... дякую, сметанку попрошу... Шукав за мною?.. Ну, от: я за ним шукаю, а він за мною шукає, і ми так взаємно шукаємо себе...

Молодецький. Раз сметанка, прошу! Свіжа, добра, вітамінова. Так, пане докторе, пан директор шукав за вами, випитував про вас і був, як звичайно, дуже стурбований

клубними справами. Казав, що ви повинні були сьогодні одержати якусь важливу телеграму.

Кліщик (*перестає питу*). Е... як, прошу? Я повинен був дістати телеграму? Е... це виключене, пане магістер, то, власне, пан директор повинен був її одержати. Це непорозуміння, я то мушу зараз в'яснити. Е... айн момент! Куди тепер пішов пан директор?

Молодецький. В цій порі він завжди заглядає до фабрики.

Кліщик. А, так, так, слушно. Е... я плачу?

ЯВА 7

Ірка (*входить, в купелевому плащі, з парасолькою*). Добридень!

Молодецький (*улесливо*). А, цілую ручки, панно Ірусю, вітаємо, вітаємо!

Кліщик (*теж помітно оживлений*). Е... це ти, Іро? (*Цілує її в руку*).

Ірка. Юрку, навчися вже раз, що на курорті не слід цілувати пань у руку. Але добре, що ти є із своїм апаратом. Знаменито! Підемо зараз у двійку на Гук, зробиш мені знимку на тому скельному зломі, що його звідкись учора вода принесла.

Кліщик. Е... коли, бачиш... А тобі дуже спішно з тою знимкою?

Ірка. Авжеж, що так. Потім вода втече, і все пропало.

Кліщик. Я думаю, що вона за десять хвилин ще не втече.

Ірка. Нічого мене не обходить, що ти думаєш. Ходи зараз на Гук! (*Тягне його за руку*).

Кліщик. Е... Іро, айн момент! Пробач мені, але я мушу зараз бачитися з татком в дуже важній справі.

Ірка (*глумливо*). В дуже важній справі... Мабуть, знову міняєте або купуєте якесь "крило" або "поміч"?

Кліщик. Е... правого лучника, правого лучника!

Ірка. Чи я не кажу? Ну, й дібралися ви обидва з татком, як сіамські брати. Боже, це ж справді треба мати не всіх вдома, щоб так цілими днями нічим більше не цікавитись, тільки спортом.

Кліщик. Іро, я лише на хвилину!

Молодецький (*прискакує до Ірки*). Ірусю, дозвольте мені служити вам моєю "Ляйкою". Першокласний апарат, слово чести даю. Я щойно вчора заложив новий фільм. На сонці — вийдете божесько, прекрасно!

Ірка. Що ви кажете?

Кліщик. Іро, я... я... лише...

Молодецький (*в захопленні*). Ірусю, ви будете на тій скалі подібні до Венери, що вийшла з морської піни і чарівною Киркою розложилася принадно на скельному зломі. А довкруги вас шумітимуть грізно спінені хвилі із срібними гривами, але ви не лякайтесь. Бо біля вас буде хтось, готовий кожної хвилини скочити за вами у самий вир, пірнути в безодню. (*Помітив, що Ірка приглядається до поета*). А, панно Ірусю, дозвольте, ось мій товариш із шкільної лавки, поет, творець, завдаток на генія, прийшов сюди, в наші гори, шукати натхнення на лоні природи.

Поет (знесмілений, схопився з крісла). Я... я...

Ірка (подає йому руку). Ах, ви приїхали сюди за натхненням?

Поет Так... Ні... Я, властиво...

Кліщик. Іро, пробач, я лише на момент! (Вибігає).

Молодецький. Ірусю, вже йдемо, я лише скочу нагору по апарат! (Побіг до себе на поверх).

ЯВА 8

Ірка. Ви надовго вибрались у наші гори?

Поет (заїкуючись). Я ще не знаю... Це залежить...

Ірка. Ага! Це від чогось залежить?

Поет. Так... саме... (Розводить безпорадно руками).

Ірка (сміється). Цікавий народ, ті поети.

Поет. Чому?

Ірка. Одні бувають занадто сміливі, тобто нахабні, а другі — зовсім несмілі, такі... не хочу казати які, бо це також не комплімент.

Поет. Гм... Ви так добре знаєте поетів?

Ірка. Трохи... Але більше — з їхніх творів. Признаюся щиро і б'юся в груди, що про вас я ще дуже мало знаю...

Поет. Так... Я не зачислююся до тих, найбільше знаних... Я друкував дещо у журналах... от так собі...

Ірка. Певно під псевдонімом.

Поет (покvapно). Так, так, під псевдонімом.

Ірка. Не питаю під яким, бо може це ваша тайна. Ах, вибачте! Я така розтріпана, що і не дочула, яке ваше правдиве прізвище?

ЯВА 9

Молодецький (біжучи вниз по сходах, вже без халата, з апаратом). Ірусю, ми готові! Служу вам цілою своєю особою і цілою фільмовою стрічкою!

Ірка (до поета). А може, ви з нами підете, пане... пане...

Молодецький. Євген, Євген. Євгеній. Вже само ім'я каже, що не пересічна людина.

Поет. Я?... Я знаю...

Молодецький. Ти, раджу тобі, краще не йди. Ти втомлений, невиспаний, йди собі до мене нагору і переспися, так буде найкраще, слово чести даю. (До Ірки). Подумайте — сарака цілий тиждень тюпав пішки зі Львова в гори! Але це все для нації. (Бере Ірку під руку). Ірусечко, скарбе мій, тепер я полину з вами і на край світу!

Ірка (сміється). До побачення, пане поете! (Обоє виходять).

ЯВА 10

Анничка (входить розжалоблена, плаче).

Поет (встає, потішає її, заспокоює). Анничко, не плач, ну годі, перестань.

Анничка (хлипаючи). Ні!.. А ви відки знаєте, що я Анничка?

Поет. Бо всі такі гарні дівчата, як ти, називаються Аннички. Ну, не плач, не плач.

Анничка. Ні, не плач! А цьо він гозде вганєє за тов з голими гижками, та до неї шкіритси, як вона його не хоче, як вона має свого дохторі?

Поет. Хто гонить, Анничко, хто такий?

Анничка. А гозде пан Славцьо, гу-гууу!.. Мені обіцев, що ме женитиси, ек віхожу курса, а тепер аді з тамтою, та й до ліса та й на Гук, та й на спацери... Гу-гууу!.. Всі вони такі, ті паничі зі Львова, щезли б вони та щезли б! За кількома відразу літают... Але я не така, я не дам си потоптати!..

Поет. Анничко не кажи так, є у Львові і порядні хлопці.

Анничка *(всміхається до нього)*. Гіі!.. Та я це бачу, що ви якіс чемні та й делікатні. Хі-хі... А ви хто будете, може, малер, такий, як Мороз?

Поет. Ні. Я пишу у ґазетах такі вершики, знаєш? Поезії...

Анничка *(співчутливо)*. Гіі!.. Поет!.. Цес, сараче, ще більший мізерак, як малер. *(Наливає йому молока)*. Натє, пийте ще!

ЯВА 11

Старий гуцул *(входить з бєсагами на плечах)*. Слава Ісусу Христу! Панночку, а може, купите килими та й ліжники, та й бартки аді, з Річки, маю красні, та й касетки, та й зигарнічки, тай всечину. Купіт, паночку, купіт, бо оце ходю та й ходю, та й уже ноги віходив і ніхто нічо не купує.

Анничка. Де!.. Цес панич нічьо не купит, цес не першак. Цес, аді такий поет, що пише по ґазетах такі всякі сторії, щоб люди читали. А ви йдіт аді плаєм, та через річку, та під Зелений Верх, там живуть ті пани, що з Кракова приїхали, то там щось продасте або заміняєте.

Старий гуцул *(до поета)*. Панє, а може ви заміняєте трохи махорки?

Поет. Ні, ні, я не курю.

Старий гуцул. Та й я не курю, бо нема що. Гай! Єкби не той пан, а не той жид, то бідний гуцко гмер би. Бо свій — то або малер, або прифесор, або ґазетник якийс, гонір тото має високий, а капшук — порожний. Ет!.. *(Виходять обое з Анничкою)*.

ЯВА 12

Молодецький *(вбігає)*. Мой, мой, як ти називаєшся? Кажи швидко, швидко!

Поет. А хіба ж ти не знаєш?

Молодецький. Скакун?

Поет. Ну, аякже?

Молодецький. Ґеньо Скакун?!

Поет. Євген Скакун... Що сталося? Може поліція мене шукає?.. Але ж я не належу до ніякої партії!

Молодецький. Слухай, сину муз і потомку Аполлона, ти маєш надзвичайне щастя! Ні, слово чести даю, це просто нечуване, неймовірне. Усміх щастя, ласка з неба!

Поет. Що, що, що? що ти верзеш?

Молодецький. Зараз! Зараз тобі скажу! Отже слухай: як я тобі вже згадував, той помилений директор Бас є тутешнім заступником всіх копунів, боксерів ет цетера бомба, а одночасно головою спортивного товариства "Хуртовина". Той другий тип,

Кліщик, це його далекий кривний і такий самий вар'ят, як старий. Залізний медик, розумієш, студіює вже 15 літ і з тої нагоди називають його тут доктором. Він крутиться коло Ірки, коло цієї чарівної істоти, яку ти сьогодні тут бачив, — пишна дівчина, що?

Поет. Добре, добре, але що це має спільного?..

Молодецький. Та зараз, не гарячись!.. Ірка має його, того Кліщика, у п'яті, але він не тратить надії і на всякий випадок старається з'єднати собі старого Баса. Отже вдає, що страшенно цікавиться спортом, розпинається за клюбом, їздив навіть на берлінську олімпіяду...

Поет. Ну так, так, але що це має спільного?..

Молодецький. Зараз, зараз, в тому той сук, що має. Отже, той Бас і той Кліщик вже від кількох місяців робили старання, щоб спровадити для свого клюбу якогось екстра-змагуна зі Львова. Якогось короля стрільців, спортову славу, розумієш? Ця справа стала для них пекуча особливо тепер, бо за два тижні їхній клюб мусить розіграти вирішальні змагання за мистецтво. Вони полагодили уже всі зв'язані з тим церемонії, тепер лише з дня на день очікували приїзду цього феномена. Тим часом тут, перед чверть години, приходить зі Львова поручений лист, в якому повідомляється, що цей "король стрільців" уже тиждень тому виїхав зі Львова сюди, ну, і десь по дорозі пропав. Щез, мов камфора!.. Ти уяви собі чорну розпуку того бідного Баса... Я думав, що старого ясний шляк трафить, коли він прочитав цього листа.

Поет. Слухай, Славку, я собі уявляю його чорну розпуку, але скажи мені, ради Бога, що це все має спільного з моєю посадою і з моєю збіркою поезій?

Молодецький. Мой, в тому той сук, що має. Ти знаєш, як цей феномен від копаного м'яча називається?

Поет. Ні!

Молодецький. А бачиш! Не знаєш в чому річ і скачеш до мене. Отже я тобі скажу, як він називається: Геньо Скакун, розумієш? Так, так, так, Геньо Скакун!

Поет. Ну то щось так, як я...

Молодецький. Ага, так само, як ти, йота в йоту. Мой! І що ти на це скажеш? Ти не робиш з того чудесного збігу обставин жадних висновків?

Поет (*здвигає плечима*). Ні!

Молодецький. Даруй, але якщо так, то ти є круглий ідіот!

Поет. Слухай, я тебе дуже перепрошую, але ти мене...

Молодецький. Перепрошуй — не перепрошуй, а я тобі ще раз скажу, що ти ідіот. Слухай, та ж ти не бачиш, що само щастя всміхається до тебе, що ласкаві боги беруть тебе в свою опіку, що провидіння Боже висить над твоєю закобзареною головою? Нема одного Скакуна — є другий. Без зайвого міркування, без надуми зголосишся сьогодні до Баса, як футболіст, дістанеш посаду за 300 злотих, восени видаєш збірку поезій, а навесну маєш нагороду Нобеля. Вже, вже, вже, не переч, не протестуй, для мене справа вирішена. Ну!.. Камінь мені звалився з грудей!.. Маєш посаду! Маєш посаду!..

Поет (*остовпілий*). Славку, а може, ти дістав сонячний удар?

Молодецький (*бере його за руку*). Геню, поговорім на розум! Я знаю, що з тобою

важко на розум говорити, бо ти поет, але — попробуймо. Слухай! Лови нагоду! Лови день! Лови момент! Це кличі нашої епохи. А нагоду маєш прекрасну, вимріяну, слово чести даю. Подумай, хоч це тобі важко приходить, бо ти поет, я знаю, тут очікують, мов спасіння, Скакуна-копуна. Нема його. Щез! Зник! Пропав, як камінь в воду. Але зате є Скакун-поет, що мусить конче роздобути гроші на видання збірки поезій. Що ж ти робиш?

Поет. Я не знаю.

Молодецький (*лагідно*). Зовсім просто: приходиш до Баса і кажеш: я є той Скакун-копун, якого ви чекаєте.

Поет. Я?

Молодецький. Ти, ти, ти!

Поет. Але ж то неможлива річ.

Молодецький. Сказав філософ: хто не хоче досягнути надзвичайного, не досягне нічого звичайного. Для досягнення мети добрі всі засоби. А твоя мета — така велика, така достойна. Та ж ти це робиш для української культури і літератури.

Поет. Ні! Навіть для української культури я не буду робити з себе блазня.

Молодецький. Мусиш, Геню, мусиш! Мусиш тут запінитися!

Поет. Бійся Бога, але я навіть не вмію копнути м'яча...

Молодецький. І не мусиш, слово чести найсвятіше!.. Як прийде до змагань, то ти занедужаєш або ногу собі зламиш, але посади тримайся руками і ногами. Посада — це свята річ! І пам'ятай: твоя книжка!

Поет. Ну, а коли Бас знає особисто того другого Скакуна і пізнає, що я не той Скакун, якого йому треба?

Молодецький. А власне, що не знає! Бо копунам ніхто не дивиться в лице, тільки на ноги, а ноги люди мають менш-більш однакові. А втім — я беру цілий той крам на свої плечі. Я вже все так влаштую, що буде гаразд, ти навіть не мусиш губу роззявлювати. Горі імієм серця, потому муз і сину Аполлона! Здайся на мене, як на чотири тузи.

ЯВА 13

Вбігає Бас, дуже сердитий, за ним — спантеличений Кліщик.

Бас. Кліщик! Кліщик! Я тебе не знаю, я з тобою не говорю! Не признавайся до мене, веґ, веґ, мені з очей! То є скандал, якого ще світ не бачив! Як то: ти все те знав і нічого мені не сказав?

Кліщик. Е... пане директоре, та... я... нічого не знав, це були тільки такі поголоски, що той Скакун — дуже непевний тип і нема йому що вірити. Але я не хотів вас тривожити.

Бас. Герр Гот, ти мене не хотів тривожити? А це що? (*Тиче йому під ніс листа*). Ніж до горла, нокавт в першій рунді, розумієш? (*Ломить руки*). Авс! Лежимо на обох лопатках!

Кліщик. Е... пане директоре, на мою думку, ще ніщо не втрачене. Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Бас. Кліщик — все втрачене, розумієш? Авс, капут, і крапка! Нема рятунку! Нема рятунку! За два тижні вирішні змагання, а з ким я виїду на правому лучнику?

Молодецький *(до поета)*. Мой, тепер або ніколи! *(До Баса)*. Пане директоре...

Бас. Вег, вег, мені з грища з вашим молочком і сметаною! Геть, щезайте мені з очей! Правий лучник! Де я тепер візьму правого лучника?.. Кліщику, чого стоїш, як мумія фараонська, ну, говори щось, ну, кажи щось!

Кліщик. Е... пане директоре...

Бас. Мовчати! Я тебе не знаю! Я з тобою не говорю!

Молодецький. Пробачте, пане директоре, на хвилиночку. Я маю для вас...

Бас *(вхопив його за горло)*. Що ви для мене маєте? Кажіть зараз, говоріть, бо вас замордую.

Молодецький. Несподіванку, пане директоре.

Бас. Що? Несподіванку? Геть мені з грища з несподіванками! Мені треба правого лучника, а не вашої несподіванки. Закрутіть це радіо до лиха!

Молодецький. Моя несподіванка — це ваш правий лучник.

Бас *(остовнів)*. Що, що, що?

Кліщик. Е... що ви сказали, пане магістер?

Молодецький *(викидає поета наперед)*. Пане директоре. пане докторе, маю велику честь представити вам мого старого шкільного друга, пана Євгена Скакуна зі Львова.

Бас. Що? *(Закам'янів)*. Що, що, що? *(Стоїть, як укопаний, потім кидається поетові на шию)*. Герр Гот, мій правий лучник, мій Скакун, Скакунець, Скакунчик! Слава ж тобі великий Боже, ми врятовані, ми не лежимо, ми стоїмо, ми виграли змагання, ми здобули мистецтво і срібний кубок! Мій правий лучник, моя зоря, моя надія, король стрільців, йой, коханий хлопче, я не видержу довше, я тебе задушу з радости, я тебе розцілую. Кліщик, я його розцілую! *(Цілує поета)*.

Кліщик. Е... фактично, пане директоре.

Бас. Магістер! Пустіть це ваше радіо, наставте щось веселе!

Молодецький. Слухаю, пане директоре. Раз — весела музика!

Поет *(здавленим голосом)*. Скакун називаюся... я...

Бас *(просльозивсь)*. Добре, сину, добре, Скакун, Скакунець, Скакунчик, енфан терібль, чудесна дитина, ясна зірка на футбольному обрії, гордощі і слава українського спорту! Мій коханий хлопче, я вдруге на світ народився, як тебе побачив. Ах ти, дорогий гільтаю, але ж ти мені сьогодні жовчі напсував, але ж ти мені страху нагнав. Де ж ти досі пропадав, де ти дівався?

Поет. Я... саме...

Молодецький. Пане директоре, Геньо хотів вам зробити несподіванку, ну і так трохи для скріплення м'язів вибрався пішки в гори, зі Львова просто сюди, а у Львові думали, що він пропав, — непорозуміння, пане директоре, ха-ха-ха.

Бас *(регоче)*. Ха-ха-ха!.. Несподіванка, що? Непорозуміння, що? Ха-ха-ха! Помішання язиків, що? Славно, славно, хлопче, бравий з тебе молодець, спортсмен із

крови-кости! Для тренінгу цілий тиждень бив ногами в гори. То люблю! То розумію! Ну, слава ж тобі Боже, мистецтво маємо в кишені, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. *(Подає поетові руку)*. Кліщик називаюся, дуже мені приємно вас пізнати, хоч ви до себе, е... трохи неподібні. Бо як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Молодецький. Докторцю любий, та як же це, та ж я знаю Геня від шкільної лавки. Пхі!.. Геня Скакуна я не знав би! Він уже в п'ятій гімназійній грав на правому лучнику.

Бас. Герр Гот, то ви ходили до гімназії? То ви інтелігент?.. Ну, то гірше, то гірше!.. А мені здавалося, що ви такий свій хлоп, такий Ясьо з Замарстинова з квасним зубом, хо-хо-хо! Таких розбийголов я люблю, бо ці студенти-академіки — вони зам'які, заделікатні. Мой, а у нас грається гостро, з кістками ніхто не панькається, гак-не-гак, нога не нога, щоб тільки суддя не бачив. Але ми вже вас тут відповідно перевиховуємо, ми вас навчимо косити так, по-нашому, як на провінції, хо-хо-хо. Тільки — тренінг, тренінг і ще раз тренінг!

Поет *(до Молодецького)*. Слухай, я вже довше не видержу.

Молодецький. Тихо! Мусиш! *(До Баса)*. Пане директоре, Геньо є тепер у знаменитій формі, він і без тренінгу доказуватиме чудеса на грищі.

Бас. О, ні, ні, ні, магіструню, вже ви мене, старого лиса, не будете вчити, я вже на тім свої зуби з'їв. Змагун без тренінгу — як риба без води. *(До поета)*. Мій коханий хлопче, та ж ви самі це дуже добре знаєте, вам не треба цього говорити. Я тільки раз у житті мав щастя бачити вас на змаганнях, тоді, проти "Сяну", пригадуєте собі? Тоді, як ви розбили двох змагунів, а одного, змасакрованого, забрало швидке поготівля?..

Поет. Хто? Я розбив?..

Молодецький. Ти, ти, Геню, хіба ж ти собі не пригадуєш?

Бас. Герр Гот, та ж то був тоді концерт гри, та ж то був душевний пир, розкіш, насолода. Я вам ніколи цього не забуду. А ці ваші майстерштіки, ті бомби на ворота, мой, та ж то було на що дивитися. Або ті ваші волеї, — як це ви робите, до лиха, так якось з повітря берете м'яч на ногу... Я вам кажу, ви зробите велику кар'єру. Тільки пам'ятайте одне: тренінг, тренінг і ще раз тренінг, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Молодецький. Пане директоре, на сьогодні він вже має досить тренінгу, по такому марші, який він зробив. Нехай собі сьогодні відпочине, а вже завтра піде на грище.

Бас. А так, так, забагато тренінгу, то також пса варте. Ну, нехай відпочиває.

Молодецький. Пане директоре, а може б, так зразу, розумієте, чорне на білім? Нехай підпише контракт. Зіхер є зіхер!

Бас. О, то, то, то! Добре, що ви мені пригадали! *(Виймає з кишені папір)*. Ану-но, хлопче, підпиши мені той цирोगраф, але темпо, темпо, бо я не маю часу. Гальт, Кліщик! А де ми його всадимо, того Скакуна?

Кліщик. Е... айн момент! Я думаю, що найкраще буде в бухгалтерійному відділі. Там все одно нема нічого до роботи.

Бас. Згода! В бухгалтерійному відділі. Браво, Кліщик! Видиш, тепер ти мені

подобався. Маєш голову на карку. *(До поета)*. Ану, темпо, темпо. Пишіть: з платнею 250 злотих у місяць.

Поет *(з острахом)*. Що?

Бас. Що, замало? Герр Гот, пишіть — 300. Шістка є, шістки нема, на шістці світ не стоїть, що, Кліщик? Перед вирішними змаганнями в мене добрий змагун іде на вагу золота. *(Потирає долоні)*. Гіп-гіп-гура! Мистецтво маємо в кишені!

Молодецький. Гратулюю пану директорів. Гратулюю пану докторів. *(Всі три стискають собі руки, цілуються)*.

ЯВА 14

Ірка *(входить, придивляється до цієї сцени з глумливою усмішкою)*. Пане магістере, попрошу галяретку.

Молодецький *(кидається до неї)*. Але ж, панно Ірусю, прошу дуже. Вже робиться. Раз — галяретка. Пишна, свіжа, вітамінова!

Кліщик *(також підбігає)*. Е... Іро, тепер можемо піти на Гук.

Ірка. Дуже тобі дякую, йди собі тепер сам!

Бас *(ховає папери)*. Ну, слава ж тобі Господи! Маємо правого лучника. Мистецтво врятоване, правда, з важким зусиллям, з дуже важким зусиллям, але врятоване. *(Стискає поетові руку)*. Дякую вам, коханий хлопче, сердечно вам дякую, ніколи вам цього не забуду. *(Побачив Ірку)*. А, моє Ірчатко тут? *(Цілує її в чоло)*. Ну, як бавишся, донцю, що? Де ж ти ходила, золотко моє? Купатись ходило моє маленьке, а тепер галяретку собі гамцяє? Ну, гамцяй собі, гамцяй, бо я втікаю, страшенно не маю часу, дитинко, мушу йти. Час — це гроші!

Ірка. Татко завжди має час і гроші, але для своїх футболістів, а для мене — ні.

Бас. Так, так, золотко моє, ти навіть не знаєш, як то важко бути піоніром українського спорту. Цього ніхто в нас тепер не розуміє, і щойно грядущі покоління зуміють оцінити нашу працю, що, пане Скакун? Герр Гот, Ірчатко, представляю тобі зірку українського спорту, надію нашого футболу, короля стрільців і феноменального правого лучника, пана Євгена Скакуна.

Ірка *(безмежно здивована)*. Як то? Цей пан — футболіст?

Бас *(до поета)*. Геню *(бо так будемо вас у клубі називати)*. Геню, це моя єдина доня і єдина панна в місті, що не ходить з засадничих причин на футбольні змагання, і яка у вас не залюбиться, бо всіх футболістів не терпить на прохід. Ну, але зате всі інші дівчата будуть за вами шаліти, це я вам кажу, а що я кажу — то мур, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре, хе-хе-хе!

Бас. Що, ні, ха-ха-ха?

Молодецький. Авжеж, хо-хо-хо!

(Ірка і поет стоять змішані, задивлені одно в одного).

ЗАВІСА

ДРУГА ДІЯ

Сцена являє собою велику бюрову залю у фабриці батогів директора Баса, перетворену урядовцями у своєрідний спортовий голь. Бюрка й столики, поприсувані до стін, стоять безчинно, а на них поскладані всуміш крісла, кошики до паперу, машини до писання і т. д. Праворуч ведуть східці догори — на поверх. На середині цього "голю" розвішена сітка до відбиванки, біля якої кілька молодців у спортових сорочинах граються м'ячем... У куті, праворуч, два кремезні хлопці у боксерських рукавицях тренуються в боксуванні. Ще один сидить за бюрком із свистком в устах — цей виступає в ролі судді. В другому куті, ліворуч, якийсь урядовець перевертає кізли на дрючку. Крізь скляні двері до бюрових кімнат видно, що на подвір'ї юрба молодих людей бігає за копаним м'ячем. Гамір, крик, лоскіт, тріщать шиби.

Ліворуч сцени ведуть двері до кабінету директора. На них табличка: "Дирекція" і "Управа С. К. "Хуртовина"". Скрізь по стінах кімнати порозвішувані написи: "Час — то гроші", "Не займати часу працюючим", "Полагодь справу і прощай", "Із службовиками говорити не вільно" і т. д.

За сценою роздається фабричний гудок.

ЯВА 1

Спортсмени (припинюють свої зайняття). Файрант! Полудне!

Старший урядовець (що виступав як суддя). Увага! Позір! Ставай в ряд! Біг на місці. Раз-два, раз-два! (Всі вправляють біг на місці, а відтак гусаком, біжать довкола залі).

Гудок за сценою вмовкає.

ЯВА 2

У входових дверях з'явилися Бас і Кліщик.

Старший урядовець. Позір! У дворяді за мною бігом збірка! (Всі стають у дворяд).

Бас (підходить ближче). О, то люблю, то розумію! То знаю, що є військо! Зав'язок Української армії, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре.

Старший урядовець. Позір! Направо глянь! (Підходить до Баса і здає звіт). Пане директоре, голошу слухняно, колектив фабрики батогів "Верховина" на ранніх зайняттях. Присутніх 25 чоловік. Три жиди з Коломиї, що прийшли з вексями на 5000 злотих, платними сьогодні, скинені зі сходів на зламану голову. Коморник зі суду і секвестратор знокавтовані в першій рунді і відставлені до трупарні... те, до лікарні. Поза тим під час нашої служби нічого важного не сталося.

Бас (подає йому руку). Дякую! То значить — все в порядку. Добре, хлопці, добре. Справуйтеся так далі, а мистецтво — маємо в кишені.

Старший урядовець. Товариші! В честь нашого неоціненного директора і провідника клубу, кликнемо тричі: Гіп-гіп!

Гурт. Гура!

Старший урядовець. Гіп-гіп!

Гурт. Гура!

Старший урядовець. Гіп-гіп!

Гурт. Гура! Гура! Гура!

Бас (зворушений). Дякую вам, шибеники, ґрандярі, дякую вам! О, то люблю, то розумію! То знаю, що є військо, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре.

Бас. А тепер — гайда на сонце, на повітря, на воду!

Старший урядовець. По-зір! Право-руч! Відділ, напрям за мною, зі співом ходом р-руш!

Спів:

Мала баба три сини, три сини, три сини,

Всі три були русини, русини, русини.

Один ходив до школи, до школи,

Другий робив підкови, підкови...

Зі співом виходять.

ЯВА 3

Бас (розглядається). Слухай, Кліщик, як тобі здається? Чи ця канцелярія подібна на канцелярію, чи радше на якусь "райтшулю"?

Кліщик. Е... Спортпаляст, пане директоре, берлінський Спортпаляст. Саме, як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Бас. Ну, а що я пораджу, що я вдію? Нема ради! Я знаю, що ці вітрогони зводять мене на пси, але я просто не маю серця запрягти їх до бюрової праці. Но, бо потім повиходять мені на грище, як поломані, і будуть паталашити. А я хочу мати клюб, розумієш, клюб, а не збиранину з реґіментових оферм. Я вже такий є. Як щось робити, то робити на дурха, як німець кажеш що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре: послідовність і консеквентність.

Бас. О, видиш. То люблю. То розумію. Кліщик, ти не такий дурний хлоп! Чого доброго — ти ще моїм зятем готов бути.

Кліщик (зрадів). Е... серйозно, пане директоре?

Бас (б'є себе рукою по чолі). Гальт! Кліщик! А де ж то наш король стрільців? Щось-то я його не бачу від самого ранку.

Кліщик (неохотно). Я... я не знаю, пане директоре.

Бас. О, видиш! За то я вже тебе не люблю. Бо то так виглядає, ніби ти з неба впав: ніколи нічого не знаєш! Слухай, а може, він ще спить, що? А може, взагалі не прийде до бюро? Що ж, годі, примадонна, зірка, має свої екстраваґанції. На те нема ради.

ЯВА 4

Поет (сходить униз, з паперами під пахвою). Добридень, пане директоре. Добридень, пане докторе.

Бас. На маєш! Про вовка помовка, що, Кліщик? Ми тут, власне, з доктором за вами розбиваємося, що, Кліщик, а ви ще нагорі!... Герр Гот, що ж ви тут так довго робите? Ви

ще не на сонці? Ви ще не в воді?

Поет. Я саме був у бухгалтерійному відділі...

Бас. Що? То ви з самого ранку сиділи там нагорі? Кліщик? Чи це можливо?

Кліщик. Е... нечуване, пане директоре!

Поет. А хіба ж це недозволено?

Бас. Пане, не то що недозволено, але в нас це поліційно заборонене! Вибийте собі це з голови раз назавжди! Та ж я вам ніколи в світі не дозволю сторчати за бюрком, вам треба якнайбільше руху, повітря, сонця, а ці папери вас вб'ють, знищать, знівечать, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре! Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Поет. Вибачайте, панове, але спорт спортом, це окрема справа, а своє бюрове зайняття я беру зовсім поважно, не як якусь забавку. Я хочу свої обов'язки виконувати точно і совісно і дармувати не буду!

Бас *(схопився, за голову)*. Герр Гот, хлопче, що ти тут нагородив? Та ж я вухам своїм не вірю! І це мені каже Геньо Скакун, спортсмен з крові і кости, король стрільців, слава українського футболу? Ой, ой, ой, а то біда з тими академіками, з тими інтелігентами, я зразу знав, що так буде. Кліщик, а я не казав? Бачиш — вже починає показувати роги!

Кліщик. Е... нечуване пане директоре!

Поет. Вибачте, пане директоре, це не якісь мої примхи, це мій обов'язок.

Бас *(лагідно)*. Слухайте, Геню, я вас прошу, я вас молю, я вас благаю, дорогий хлопче, робіть все, що хочете: танцюйте, грайте в карти, романсуйте з дівчатами, тільки ради Бога — не сидіть мені в бюрі над тими паперами, бо це вас зруйнує, знищить, вб'є у вас спортсця!

Поет. Пане директоре, я хотів би говорити з вами... в дуже важній справі...

Бас. Дуже важній справі? Ого, знаю яка вона! Певно, хочете якийсь... форшус, що? *(Сягнув рукою до кишені)*.

Поет. Ні, ні, я в іншій справі.

Бас. Герр Гот, ну то говоріть, балакайте, що є, а Кліщиком не в'яжіться, це моя права рука, мій секретар і спортсмен на кожному цілю, на Берлінську Олімпіяду їздив, що, Кліщик?

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Бас. Знаємо, знаємо: тоді тобі вкрали портфель і золотий годинник. *(До поета)*. Отже балакайте, що ви там в собі душите, наверх з тим, тільки — темпо, темпо, бо я не маю часу!

Поет. Пане директоре, мушу вам сказати одну прикру вістку...

Бас. Що? Може, хочете втікати до іншого клубу?

Поет. Ні, це щось інше і значно неприємніше. Сьогодні, переглядаючи ділові книги вашого підприємства...

Бас. Ой, і хто вас до цього просив, хто?

Поет. Отже, переглядаючи тільки поверхово оці книги, я впевнився, що ваша

фабрика стоїть на порозі руїни...

Бас. Пане, пане, пане!..

Поет. Так, це факт, пане директоре! Пасиви переросли втриє активи, маса боргів, ціла купа непоплачених векслів, сировини нема, доставці втікають, збут неналаднаний, одним словом — катастрофа! А все те через ваше каригідне, недбале господарювання.

Бас. Що, що, що? Пане, хто ви, до лиха? Правий лучник чи інспектор скарбового уряду?

Кліщик. Це... це нечуване, на що собі цей молодець дозволяє?

Поет. Пане директоре, я хочу остерегти вас перед великим нещастям! Ви постійно зайняті клубними справами і не бачите, що діється у вашій фабриці. Звертаю вашу увагу, що справа погана, навіть дуже погана, але можна ще лихові зарадити. Мусите лише присвятити вашій фабриці бодай стільки уваги, що клубові...

Бас *(тупає ногами)*. Герр Гот, пане, що вас обходить моя фабрика? Ну, що його обходить моя фабрика, що, Кліщик?

Кліщик. Е... це крайнє нахабство, ми собі це випрошуємо, пане Скакун!

Поет *(схвильований)*. Отже, пане директоре, прийміть до ласкавого відома, що це мене обходить, що це мене болить і тривожить як громадянина, як українця! Бо ваша фабрика — це не тільки ваша власність, це загальнонародне добро, це варстат праці кількох десятків людей. І якщо ви легкодушно допустите до цього, що вона завалиться, то це буде болючий удар по всьому нашому промислові, по нашому стані посідання. Пане директоре, цього не може бути. Треба як стій перевести основну перебудову фабрики, заткати горла вірителям, наладнати збут і постачання, а головнo — запрягти людей до праці. Та ж того ще світ не бачив, щоб ангажувати людей на роботу — і забороняти їм працювати.

Бас *(кричить)*. Гальт! Досить! Досить! Вег, вег, вег, зійти з грища! Пане, я вас не слухаю, я вас не знаю, я з вами не говорю. Пане, я знаю, що роблю, я відповідаю за те, що роблю, а вам до того зась! *(Вхопився за голову)*. Господи, до чого ми котимось? І це має бути світоч українського спорту? Пане, це нахабство, ви не маєте почуття честі, ви не маєте амбіції спортсменця!.. *(Лагідно)*. Геню, дорогий хлопче, коханий урвителью, прошу вас, благаю: змилюйтеся наді мною, не починайте собі більше з тої бочки, не грайте мені на нервах... Ну, скажіть, скажіть, що ви тільки жартували собі, що це був тільки жарт.

Поет *(гірко)*. Так, жарт... Сумний це жарт... А ще сумніше буде дивитися, як завтра чи післязавтра викидатимуть вас жида з вашої власної фабрики... Пане директоре, прошу вас, рятуйте фабрику. Погодіть добро вашої фабрики з добром вашого клубу! Рятуйте її хоч би... хоч би для вашої дочки, якій ви, чей же, повинні забезпечити майбутнє...

Бас *(б'є себе рукою по чолі)*. Хо-хо, ми вже вдома! Да іст дер гунд беграбен! Вилізло шило з мішка. До моєї дочки конопатиться, шибеник, урвитель, ха-ха-ха... Другий кандидат на зятя, що, Кліщик, ха-ха-ха!.. Браво, браво, молодець! То люблю! То розумію! Накинув гостре темпо в першій половині і тягне просто на браму.

Кліщик (*лютуючи*). Пане Скакун! Це нахабство! Як ви смієте, що ви собі гадаєте?

Поет (*збитий з пантелику*). Але ж панове, я... я...

Бас (*плескає поета по плечах*). Мой, нічого з того не вийде, вибий собі це з голови раз і назавжди. Видиш, коханий хлопче, ти з місця накинув високу гру, а ти повинен би в початках грати приземно. Я копунів дуже люблю, футбол — це моя Ахіллева п'ята, я все для тебе зроблю, але рідної дочки за тебе не віддам. Шлюс!

Поет. Але ж пане директоре!..

Бас. Ні, ні, ні. Я собі кріпко постановив, що своєї рідної дитини не видам за спортсмена. А що я скажу, це мур. Бачиш, ви, спортсмени, добрий народ, але трохи грубошкірий. Ви не вмієте обходитися з жінками як слід. Мой, та то не є футбол, ні мішок до боксу, того не можна ні бити, ні копати, та ж то таке ніжне, як павутиння, як китайська порцеляна. От — дмухнув — та й розвіялось, як пух.

Поет. Але ж пане директоре, я... я...

Кліщик. Пане Скакун, як ви посміли? Панна Іра моя суджена!

Бас. Но, но, ти також не кидай гострого темпа. Хто тобі її присудив?

Кліщик. Е... фактично... Моя будуча суджена.

Бас (*до поета*). Отже так, сину! З тої муки хліба не буде. А що з самою фабрикою також не оженишся, то хай тобі буде все одно — чи вона завалиться, чи ні.

Поет (*шпурляє папери на землю*). Ні, годі. Досить цього! Панове, я не маю чого тут довше робити! Я не лишуся тут ні секунди довше. Це з вашого боку крайнє нахабство вмовляти в мене наміри, яких я ніколи не мав і не маю. Я... я... не позволю себе ображати. Я відходжу звідсіль!

Бас (*вхопив його за полу*). Гов, гов, поволі, це тобі так легко не піде. Тепер хочеш втікати, за два тижні перед вирішними змаганнями?.. О, братіку, в нас так нема. Кліщик, тримай його, бо втече!

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. (*Вхопив поета за обшивку*).

Поет. Пробі, панове, не рвіть на мені одежі! Де я тепер куплю нове убрання?!

ЯВА 5

Ірка (*входить*). Татку! Юрку! Що тут діється?

Бас (*пускає поета з рук*). О, моя донечка, моє золотко, моя Ірочка кохана. (*Цілує її в чоло*). Де ти була, доньцю, що? На прохід собі дитинка ходила, що? Ми тут бачиш, золотко моє, так утрійку робимо передобідню гімнастику по системі Міллера. Це дуже здорово, що, Кліщик?

Поет (*розминає боки*). Справді, здорово!.. Ой, ой...

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. Добридень, Іро (*Цілує її в руку*).

Ірка. Юрку, скільки разів я вже тобі казала, що на курорті не слід цілувати пані в руку? (*до Баса*). Татко собі гімнастикується по системі Міллера, а там, дома, за татком від самого ранку отакий хвіст людей стоїть. Були якісь жида з вексями, був коморник із суду, були селяни, купці, чекали до полудня. А татка, очевидно, нема, бо татко гімнастикується. А я приїхала на ферії зі Львова не на те, щоб відпочити по іспитах, але на те, щоб обгризатись з татковими жидами.

Бас. Пробач, золотко моє, але я мушу на хвилиночку скочити до міста в дуже важній справі. Мусимо скочити, що, Кліщик? Ми тут тебе лишаємо з нашим королем стрільців, паном Скакуном, ти вже, мабуть, з ним знайома?

Ірка (*байдуже*). Мабуть... (*до Кліщика*). Юрку, бійся Бога, що буде з фабрикою? Таткові грозить руїна!..

Кліщик. Е... Фактично... До побачення, Іро. (*Цілує її в руку*).

Бас (*до поета*). Ти, мой, не відважся мені дезертирувати, бо я тебе зловлю хоч би і стежними листами! А пополудні — штанцята, футболівки і на тренінг. Гляди мені! (*До Ірки*). Я тільки на хвилину, золотко моє, я на одній нозі: скочу до міста і зараз прийду на обід. Ану, Кліщик, гайда до роботи. Мусиш сьогодні доглянути малювання плота довкола нашого грища.

Кліщик. Е... приказ, пане директоре!

Бас. О, то люблю! То розумію! То знаю, що стара війна. По-зір! Право-руч! Відділ, напрям за мною зі співом, ходом р-р-руш!

Виходять.

ЯВА 6

Ірка (*по хвилині мовчанки*). Ну, що ж пане поете? Далі шукаєте натхнення?

Поет (*збирає розсипані папери*). Та, я, властиво...

Ірка. Та ви, властиво, певно будете найбільший поет поміж спортсменами і найбільший спортсмен поміж поетами?

Поет (*крізь зуби*). Ох, Боже!

Ірка. А знаєте, пане, що як я на вас дивлюся, то жаль мене бере...

Поет. Спасибі...

Ірка. Скажіть, що вам стрілило вчора до голови представити себе як поета? Смішний чоловіче, та ж я зразу визнала, що ви стільки визнаєтесь на поезії, що вовк на астрономії.

Поет. Дякую.

Ірка. Ви, певно, думали, що заімпонуєте мені тим, коли назвете себе чимось кращим, як футболіст?

Поет (*поривчасто*). А ви, певно, вважаєте, що нема на світі чогось гіршого, як футболіст?

Ірка (*тупає ногою*). Так! Власне я так думаю! А вам, може, не в лад? Прошу — до чого доводить людей цей ваш футбол... Подивіться — на що замінили ці нероби фабрику мого татка. Але вам це, очевидячки, ні болить, ні свербить. Та потіштесь, що таких чудаків, як мій батько — багато не знайдете. І... коли він піде з торбами (*голос в неї заломився*), тоді й прийде кінець вашому пануванню...

Поет. Панно Ірино, я теж так думаю.

Ірка. Що ви думаєте?

Поет. Я... власне, сьогодні, в перший день свого урядування, завдав собі трохи праці і... перевірів ділові книги підприємства вашого батька... Так, згрубшого, бо книги були досі дуже недбало ведені... І я переконався, що з фабрикою, насправду, погано. Їй

грозить катастрофа.

Ірка. Гм, то з вас цікавий монструм. І поет, і футболіст, і бухгалтер...

Поет. Це вже така прикмета нашої гарячкової доби, що молоді люди є всім і нічим...

Ірка. Отже бачите, бачите самі, маєте наочний доказ, до чого довела та череда галапасів, яких мій бідний татко годує й утримує.

Поет. Панно Ірино... ці люди не винні... їх просто приневолюють тут дармувати. Я беру по собі: коли мене вчора прийняли на роботу з платнею 300 злотих, а сьогодні силоміць відривають від праці і кажуть йти купатися або вигріватись на сонці, то... то я не знаю, як це назвати... У всьому вина пана директора. Я розумію, що можна захопитись спортовою ідеєю, можна працювати для неї, допомагати їй грішми, але все до якоїсь межі... Та це, що я тут побачив, це вже переходить всяке поняття!

Ірка. Слухайте... я бачу, що ви думаюча... трохи думаюча людина, мимо того, що ви футболіст.

Поет (*зрадів*). Справді?

Ірка. Принайменше — робите таке враження... Скажіть: навіщо кому здався той ваш спорт?

Поет. Але ж я тої самої думки, що ви!

Ірка. Що ви сказали?

Поет. Ах, я саме хотів сказати, що... що ви недоцінюєте ваги спорту для української нації. Так! Я маю зовсім інший погляд на цю справу! Про те навіть не може бути мови, чи спорт нам потрібний, чи непотрібний, бо... бо він нам дуже потрібний!

Ірка. Ну, скажіть, ради Бога, кому потрібна ота безумна біганина за кусником шкіри, що наповнений повітрям? І яку користь має з того українська нація?

Поет. Але ж ви мені мої слова виймаєте з уст!.. Ні, ні, не виймаєте! Я є зовсім іншої думки! Ви переборщуєте! Футбол — це дуже старовинна і культурна гра. Її знали ще старинні греки! От, у такому Лондоні, то навіть сам архієпископ грає в футбол. До полудня править богослуження, пополудні скидає рясу і... бігає за кусником шкіри, що наповнений повітрям.

Ірка. А чи ми мусимо від чужинців мавпувати всі їхні дивацтва і примхи? (*Махнула рукою*). Ах, кому я те все говорю!.. Вам? Ха-ха-ха! Хіба ж це вас переконає? Ох, смішно мені з себе...

Поет. Ах так, справді смішно, що ви мені це говорите! Мені!.. Ха-ха-ха!

Ірка (*тихо*). Жаль... А я думала, що ви трохи інакші, як ці... другі...

ЯВА 7

Анничка (*стає у дверях і киває пальцем до поета*). Паничу! Паничу! А йдіть-ко суда!

Поет. Хто — я?

Анничка. Ви, ви. Йдіть суда! Борзо, борзо!

Поет (*замішаний, підходить до неї*). Ну, чого тобі треба від мене?

Ірка. Ах, це так! (*Прикусила губи і відвернулась*).

Анничка (*півшепотом*). Бо я хотіла вас поспитати, чи не був гоздечки пан Славцьо?

Поет. Не був... Не знаю... Я його не бачив.

Анничка. Бо я мушу його сокотити перед тов... (*Кидає злісним поглядом на Ірку*).

Ірка (*почула це*). Не бійся, Анничко, я тобі не відбиратиму твого... панича. Не така він цяця, щоб ми обі за нього дерлися.

Анничка (*радісно*). Їй... Божечку!.. Панночко солодка! Справді не мете відбирати? Ви його не любите? Ви його не хочете? Ох, яка ж я рада та втішна! Та декую вам красно, панночко, абисте здорові були! (*Обіймає Ірку, цілує*). І вам декую, паничу! (*Цілує поета і вибігає*).

ЯВА 8

Ірка (*глумливо*). Чи це у вас також зараховують до спорту?

Поет. Що саме?

Ірка. Бідненький — не розуміє!.. Невинне ягнятко. А оце кручення голови сільським дівчатам, — не дівчатам, а дітям, бо Анничка це ж дитина!

Поет (*ломить руки*). Але ж це не я їй голову кручу!

Ірка. Ага, навіть не маєте відваги признатися до свого нікчемного вчинку. Так робить джентельмен, спортсмен... Ну, своїм порядком, бачу, що ви не гаяли часу: так швидко задурилася у вас ця бідна гуцулочка... Чи це, може, ваш рекорд?

Поет. Та який рекорд? Що ви від мене хочете? Дайте ж мені прийти до слова!

Ірка (*тупнула ногою*). Мовчіть! Я не маю приємности слухати ваших виправдувань! (*Півплачем*). Ви навіть не варті цього, щоб вам дати в лице, розумієте? Ви людина без сорому і чести, я... не хочу вас бачити на очі! (*З плачем втікає східцями на поверх*).

Поет (*вхопився за голову*). Боже! Куди я попав? Що зі мною робиться? Боже, рятуй мене, я збожеволію!.. Я ошалію!..

ЯВА 9

Молодецький (*входить*). Галлов, Геню, а ти що, мой? Ага, тренуєш біг з перешкодами. Добре, добре.

Поет. Геть, геть від мене. Це ти втягнув мене в таку халепу! Сьогодні вже другий раз назвали мене людиною без чести і сорому, а за що? Я довше цього не стерплю. Я тікаю звідси!

Молодецький. Чекай, чекай, тільки не гарячись, будь завжди холонокровний, хоч це тобі важко, бо ти поет. Отже, скажи коротко і ясно: що сталося?

Поет. Пусти мене, чуєш? Я вже маю досить тої комедії!..

Молодецький (*потягає носом*). Мой, брьи! Тут мусіла бути перед хвилиною панна Ірця, слово чести даю. Я чую її одурманюючі, сп'янілі коханням парфуми. Чудові, божеські. Так тільки пахне еліксир любови! Ах, ти знаєш що? Ти їй навіть дуже припав до вподоби.

Поет. Хто? Я?

Молодецький. Так! Ти. Вона сама мені це вчора сказала: "Цей ваш товариш, каже,

поет — це дуже милий хлопчина, тільки трохи несмілий і заголюканий". Слово честі найсвятіше, що так сказала. Ну, відтак, вона була вже дещо розчарована, коли довідалась, що ти футболіст, бо вона футболістів фізично ненавидить!

Поет. Але ж це брехня. Який я там футболіст? Це все твоя вигадка!

Молодецький. Чоловіче, мовчи, ради Бога, пам'ятай про свою збірку поезій!

Поет. А втім, що мені на ній залежить. Вона щойно перед хвилиною сказала, що не хоче мене знати і не хоче бачити на очі.

Молодецький. Зовсім слушно. Я теж саме сказав би на її місці.

Поет. Слухай, а тут була за тобою та твоя гуцулка з молочарні.

Молодецький. Хто? Анничка?

Поет. Так, так Анничка. Прибігала тут за тобою.

Молодецький. Як то? Лишила молочарню і сюди прибігла? Ну, дам я їй за це.

Поет. Знаєш що, Славку, я тобі скажу без обиняків, що ти дуже нечесно поступаєш з тою дівчиною. Так, з Анничкою... Вона в тобі закохана, а ти на її очах граєшся її почуваннями і залицяєшся до... до дочки Баса!

Молодецький. Ти, мой, що ти верзеш? Анничка в мені закохана?

Поет. А так. Закохана до безтями і заздрісна до безтями. Вона тому і бігає за тобою назирцем, чи ти не пристаєш з ким іншим.

Молодецький. Ха-ха-ха, але ж це дурне теля!

Поет. Слухай, що ти від неї хочеш? Ти ж сам сказав, що вона має вроджену інтелігенцію, а як ще вишлеш її на курс...

Молодецький. То буде теля з курсом, розумієш? І взагалі — що ти собі набив до голови? Що я отее смаркате гуцуля та її залицянки беру серйозно? Анничка, то є Анничка, розумієш, така Анничка... А Ірця... *(Захоплено)*. Що то за пишна дівчина! Та що тут з поетом говорити. Чи ти маєш поняття, що це є жінка? Ти взагалі щось дуже вбогий духом... А та твоя збірка поезій, певно, також фунта кланів не варта. Я вже починаю жалувати, що постарався для тебе цю посаду.

Поет. Спасибі за ласку, я тобі дуже дякую за таку прислугу. Ти мені не зробив ніякої прислуги, лише виставив мене на посміх, на пониження моєї людської гідності. Але я тут довго місця не загірю. Я втікаю звідси.

Молодецький. Але ж ці поети ні раз не визнаються на жартах, слово честі даю. Геню, та ж ти бачиш, що я жартую.

Поет. Так, я бачу, що ти увесь час жартуєш...

Молодецький. Геню, ти мусиш тут лишитися! Для твоєї збірки поезій!

Поет. Ні! Я не можу тут довше лишатися. Директор казав мені, щоб я пополудні взяв штанцята і якісь там футболівки та йшов на тренінг. І що я там буду робити, коли я не вмію копнути м'яча?

Молодецький. Гм! Це справді морока. Так, так: що ти там будеш робити?.. А, маю, маю. Маю спасенну раду.

Поет. Ну, яку?

Молодецький. Дуже просто: ти не йди на тренінг!

Поет (задумався). Гм!.. Ну, а що опісля?

Молодецький. Слушно, але що опісля? Ні, це жадний вихід. Гм! Слухай Геню, а може, ти хворий, може гарячкуєш, може, в тебе що болить?

Поет. Ні, голубчику, ні! Можу тебе потішити, що нічогісько мені не бракує, я здоровий та сильний, мов тур, з Чугайстром можу боротися, а як добре обіпруся, то й Чорногору переверну. Ага, а нищиш, що на моєму стане! Викинуть мене звідси, напевно викинуть, як два рази два є чотири!

Молодецький. Не сміють тебе звідси викидати, розумієш ти, пііто? Мусиш тут сидіти каменем, щоб видати друком свої кляті вірші. Мусиш!

Поет. А власне, що не мушу, бо мене як стій проженуть, коле тільки сам признаюся до всього... Візьмуть за обшивку — і гайда. Тож я тоді буду мати фрайду... (Радіє).

Молодецький. Геню, Генчику, ти мусиш тут лишитися. Подумай, яку втрату матиме українська культура і література, коли не надрукуєш тих поезій! Ах, слухай, є вже рада на те, щоб ти не йшов на тренінг. Маю, маю! Слово чести даю! Геніальна думка! Знаєш що? Ти злами собі ногу.

Поет (збаранів). Га?

Молодецький. Геню, Генчику дорогий, прошу тебе — злами собі ногу. Тоді не муситимеш іти на тренінг і ніхто не матиме права тебе прогнати. Генчику, зроби це для української літератури, принеси для неї цю жертву! Знаєш — це навіть не така велика штука — зломити собі ногу; вилазиш на якийсь верх, скачеш униз, ніжка тобі елегантно хрусне раз або два рази — і все врятовано. Подумай, чи це не буде прекрасно?

Поет (після хвилевого думання). Можливо, що це було б прекрасно, але я зовсім не хочу ніг собі ламати. Ще що? Може, і голову маю собі зломити для твоєї приємности?

Молодецький. Ех, тобі жарти в голові, а тут треба негайно найти якусь раду. Гм!.. Що тут зробити? (Задумався). А, Геню, знаєш що?

Поет. Що?

Молодецький. Дай мені в пику. Так! Заїдь мене позауш, але так, щоб мені свічки в очах поставали!

Поет. А то на яку пам'ятку?

Молодецький. Не питай, лише бий, слово чести даю! Заїдь мене звідси-звідси, раз і другий, а коли мене роз'яриш та розлютиш, тоді я вхоплю крісло і так тебе змасакую, що ти напевно не зможеш піти на тренінг. Бо так, бачиш, я не маю серця тебе бити, бо ніби що ж ти мені завинив? Я навіть дуже тебе люблю.

Поет. Ні! Я тобі не заїду в пику, хоч уже давно маю охоту це зробити. Але тепер навмисне не заїду. Хай таки мене викидають.

Молодецький. Мой, але ж з тебе впертий русин, слово чести даю! Геню, Генчику, молю тебе, благаю, дай мені раз поза вуха!

Поет. Не дам.

Молодецький. Тільки раз!

Поет. Ані разу!

Молодецький. Не хочеш? Ну, добре! *(Злісно підсміхнувся)*. Слухай, мой, а чи ти не додумуєшся, чому мені так залежить на тому, щоб ти тут залишився?

Поет *(розгублено)*. Чому?

Молодецький. Бо хіба не думаєш ти, марний піїте з закобзареною головою, що я це роблю з якогось сантименту до тебе, для твоїх гарних очей, для твоїх марних віршилищ, які, напевно, як не бачили, так і не побачать божого світу?..

Поет *(з досадою)*. Ні, я знаю, що ти до цього не здібний, ти, спекулянте!

Молодецький. Прекрасно, все в порядку, слово чести даю. Знаємось, як лисі коні. А все ж ти ще настільки був задурманений твоєю поетичною дурійкою, що й не полапався на тому, як зручно я використав тебе у власному інтересі.

Поет. А то як?

Молодецький. Отже, я тобі вилочу все, як на лопаті, любимче муз і сину Аполлона. Може, ти це якраз розчовпаєш своїм голуб'ячим мізком. Бачиш — я тут від якогось часу кібіцую коло Ірки, як ти це сам зовсім слушно помітив. Тимчасом та оферма, той Кліщик, на кожному кроці стає мені поперек дороги. А ти сам гаразд знаєш, що я не маю коли припил'нувати дівчини, бо молочарня на карку. А коло дівчини, відома річ, треба походити: і на пляжі, і на проходи, і дряпатися з нею на верхи, а тут нема часу. Аж вчора несподівано ти, о безсмертний, навинувся мені під руки! І тоді прийшов мені до голови геніяльний плян: вибити клин клином, як каже народна мудрість. Наблизити тебе до Ірини, розкохати її трошки в тобі, щоб ти своєю нужденною появою затьмарив того ідіота Кліщика, розумієш? І тому саме я тебе так гаряче намовляв до цієї комедії, знаючи, що Ірка має велику нехіть до всіх копунів! Отже нема страху, щоб ти мені її відбив. Ха-ха! Ну, скажи чи не блискучий плян?

Поет *(похитав головою)*. А однаке людина — це нікчемна бестія.

Молодецький. А знаєш, Генчику, що мій плян оточення увінчався вже гарними успіхами: Ірка вже в тебе трошки закохана, від Кліщика сторониться; Кліщик пронюхав письмо носом і на тебе дивиться вовком. Все йде за пляном: я трачу конкурента, а не трачу клієнта в молочарні, і дівчина буде моя.

Поет. Не діждеш ти цього, нікчемно!

Молодецький. Ну-у, ще не виключене, що я з нею оженися, хоч трохи сумніваюся, бо наші жидки вже явно-славно кричуть, що Басова фабрика тріщить. Отже в такому разі — аж женитись не було б сенсу...

Поет. Ні! Ти напевно з нею не оженишся. Вже я тобі про те постараюся! Я тебе вб'ю! *(Схопив крісло, кидається на Молодецького)*.

Молодецький. О, пардон, тільки без пересади. Я тебе просив, щоб ти мене раз ударив, а не закатрупив на смерть. Ох, ті поети, ті поети, вони завжди "пересаджують сакрамент".

Поет *(гониться за Молодецьким)*. Не дам тобі її на поталу! Не дам!

Молодецький. Гей, люди, тримайте божевільного: за дівчину хоче вбити чоловіка!

ЯВА 10

На крик Поета згори вибігла Ірка, знадвору — Анничка.

Анничка (схопила поета ззаду за плечі). Не дам, не дам! О, Божечку, аді б'ють, мордують!

Молодецький. Тихо будь, не верещи, бо люди позбігаються. Я собі сам дам раду. (Вихопив у поета крісло з рук і тарахнув його по ногах).

Поет (сідає, як підкошений). Ой, нога, нога!..

Молодецький. О, бачиш, Генчику, про те мені і йшло. Тепер не потребуєш іти на тренінг, ані не зможеш втікати. Потерпиш трохи, але це все для твоєї безсмертної збірки поезій. А безсмертні твори все родилися серед великих терпінь. Адіє, любимче муз і сину Аполлона! (До Аннички). А з тобою, малий щезнику, я вдома порахуюся. Чому не встромиш носа до пастеризованого молока, а ганяєш за мною по місту? Ану, гайда до молочарні!

Обоє з Анничкою поспішно виходять.

ЯВА 11

Бас (вбігає, за ним Кліщик). Герр Гот, що тут сталося, що тут діється?

Ірка. Бачить татко, що. Татків мізинчик пописується своїм найновішим репертуаром: людям голови кріслами розбиває.

Бас (припадає до поета). Що, хто, Геньо? Слухай, хлопче, що тобі сталося, чо то ти стогнеш, чого ти тримаєшся за ногу?

Поет (лежить на землі і стогне). Ой, нога моя, нога!

Бас. Герр Гот, Кліщик, Кліщик! Слухай, ти якийсь там ветеринар, подивися, що в нього з ногою! Ти ж знаєш, що в його ногах — наша майбутність.

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. (Оглядає поетові ноги).

Бас. Ірсю, золотко моє, дитинко моя, скажи, що тут зайшло? Ти все те бачила?

Ірка. Бачила.

Бас. Ну, ну, скажи, що ти бачила?

Ірка. Нічого надзвичайного. Магістер Молодецький побився з тим... паном за дівчину...

Бас. За тебе?

Ірка. Але ж, татку, що вам сниться? Я тут ні при чому. Вони побилися за цю гуцулку з молочарні, за Анничку. Почалася сварка, потім цей... пан вхопив крісло і кинувся на магістра, але магістер його не злякався і дав йому доброго прочухана. А тепер татко бачить: він лежить і стогне.

Бас. Ова, то зле, то недобре. Того я не люблю. Кліщик, а я тобі не казав, що то буде біда? Бухгальтерію хоче провадити, фабрику перебудовує, цілий день в бюрі сидить і відразу за двома спідничками бігає... А я думав, дитинко, що то він до тебе конопатиться...

Ірка (з плачем). Татку!.. Я собі це випрошую!.. Я цього типа не хочу знати. Я його ненавиджу!.. Ненавиджу! (Вибігає).

ЯВА 12

Бас. Ой, Боже, Боже, що той мій король стрільців виробляє? Ну, як там, Кліщик, що з його ногою?

Кліщик. Е... погано, пане директоре. Магістер добре йому догодив. Полежить собі щонайменше з три тижні.

Бас (вхопився за голову). Кліщик, що ти, здурів? Що, що, що ти говориш?

Кліщик. Е... айн момент, пане директоре... Нога скалічена, кістка нарушена, а може, і зламана, наразі годі зорієнтуватися.

Бас. Герр Гот, то ти швидше орієнтуйся, до лиха! Що ти плетеш, що ти, Кліщик, белемониш? Три тижні лежати?.. Але ж за два тижні в мене змагання за мистецтво!

Кліщик. Я... я розумію, пане директоре, але пан Скакун насправді серйозно розбитий. Його треба негайно покласти до ліжка, зробити перев'язку; це грізне ушкодження голінної кости, можуть бути комплікації. (До поета — злісно): Вже я тебе положу, що ти скоро не встанеш!

Бас (у розпучі). Геню, Геню, драбе, ґрандьяре, що ти мені наробив? Хлопче, бійся Бога, та ж ти моя остання дошка рятунку, та ж у мене за два тижні змагання за мистецтво! (Заламаним голосом). Катастрофа! Катастрофа! Ми лежимо! Ми зарізані! Ми пропали! Мій правий лучник, моя зірка, моя надія ломить собі ногу з комплікаціями! Герр Гот! Руку було б собі зламати, голову собі було б зламати, але не ногу. Кліщик! Кліщик! Та це трагедія!

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Бас. Кліщик! Мовчи, бо тебе застрілю! Не вводь мене в білу пасію своєю олімпіадою! Слухай, тут треба щось робити, бери його, неси до мене, клади до ліжка, клич лікарів, спеціалістів із самого Відня. Та він мусить стати на ноги, в мене за два тижні — змагання за мистецтво!

ЗАВІСА

ТРЕТЯ ДІЯ

Мешкання директора Баса: сальоник у гуцульському стилі, прибраний килимами й образами в золочених рамах. Стоїть стіл, прикритий мережаною скатертю, біля нього кілька ослінців. В куті шафа з книжками й гуцульськими виробами. В другому куті піяніно. В чоловічій стіні велике вікно, напівприслонене занавісами, відчинене навстіж. Знадвору чути шум гірського водопаду і вечірній гамір літництва. Крізь вікно падає до кімнати ясна смуга місячного світла.

Ліворуч того сальоника є маленька ниша, стоїть тут постіль, нічний столик і крісло. На постелі лежить поет із перев'язаною рушником головою і спить. На нічному столику блимає прислонена абажуром лампа. Направо — двері до передпокою, наліво, попри нишу, ведуть двері до кабінету директора Баса.

Місячний літній вечір. Десять здалека, доходить музика з дансінгового льокалю, де ще дзвонять дзвіночки у корів, що повертаються з паші; чути блявання овець, сміхи й балачки. Десять близько, на дорозі, співають хором літники народних пісень.

ЯВА 1

Тітка Мелася (входить з настільною лампою в руках. Лампу ставить на стіл,

обережно підходить до поета). О, Ісусику! Бідна, бідна дитина!.. (Почула, що хтось надходить, поспішно сідає в крісло, бере до рук шиття).

ЯВА 2

Ірка (не помітивши тітки, приступила до постелі, ніжно гладить поетові голову). Бідний хлопчик...

Мелася (відкашлянула). Кхм! Мої коханенькі!.. Ну, щось такого!

Ірка (стрепенулась). Ах, це ви, тітусю? А я вас не помітила. (Зітхає, стає біля вікна).

Мелася (помовчавши). Ну, щось такого, мої коханенькі! Того ще світ не бачив.

Ірка. Тітусю... Чи він ще гарячкує?

Мелася. Хто? Той розбійник, мої коханенькі? Не знаю. Я не дивлюся до нього. О, Ісусику! Пощо його сюди принесли того... футболістого?

Ірка. Тітусю — це так татко велів. Я також не хотіла, щоб його несли до нас, ви ж самі знаєте, як я ненавиджу отих таткових футболістів. А того — то ще тим більше. О, це добрий номер!

Мелася. Мої коханенькі, щось страшного, що тепер на цьому світі діється. Добре то твій покійний вуйцю, болехівський декан і радник консисторії, колись казали: побачиш, мамцю-серце, побачиш, що то буде. О, золоті його слова! Все сповнилося, мої коханенькі, так, як це Михальда писала. Повинаходили якісь радія, якісь безличні танці, безсоромні купелеві строї, якийсь футбол, що доводить людей до безумства так, як бідного Ореста довів, — всюди гріх, всюди образа Бога та публічне згіршення. А де ж то перше таке бувало, а хто ж таке пам'ятає? Мої коханенькі, Ісусик терпеливий, але він також не буде довго дивитися на таку Содому і Гоморру. Прийде ще страшна кара на людей. Оце ж недавно Настя Волошин виворожила, що за рік напевно вибухне війна.

Ірка. Тихше, тітусю, тихше, він же спить.

Мелася. О, велика мені миція, то нехай не спить, нехай забирається, нема місця в доброму домі такому розбійникові окаянному.

Ірка. Тихше, тітусю, бо він пробудиться.

Мелася (встає). Ой, дитинко, щось ти занадто ним піклуєшся. Уважай, щоб, борони Боже, і ти в нім не задурилася, бо тепер такий світ настав, що за тими футболістами навіть дівчата з доброго дому пропадають.

Ірка. Але ж, тітусю, я його не терплю, я його на очі ненавиджу!

Мелася. Но, но, серденько, щоб ти тільки так його не "зненавиділа", як твій тато, мій бідний Орест, що на старі літа зійшов з ума і тим своїм спортом приніс таку нечесть, таку і неславу нашій добрій священничій сім'ї. Так, так, мої коханенькі, поїхав за кордон на студії, а замість чогось мудрого навчитися — до решти розум стратив той, що мав. Добре то твій покійний вуйцю, болехівський декан, казали: побачиш, мамусю-серце, що то буде... (виходить).

ЯВА 3

Ірка (знову підходить до поета, що стогне крізь сон). Бідний хлопчик. (Раптом відвертає голову). Поганий, гидкий хлопчисько! (Сідає на крісло біля поета, знімає

перев'язку на його голові).

Поет (відкриває очі, бере Ірчині пальці, притискає до уст). Дякую...

Ірка (відскакує від нього). Гетьте! Не дотикайтеся мене!

Поет. Я... я... вам хотів лише подякувати...

Ірка. Мені не маєте за що дякувати. Подякуйте моему батькові, покровителеві всіх дармоїдів, що велів вас принести до нашого мешкання. Якби я була на його місці, то я без надуми наказала б кинути вас в якісь звори, вертепи, на жир вовкам — за те, що ви наробили.

Поет. Даруйте, пані, але людина покалічена і напівпритомна не може відповідати за те, що з нею роблять, де її несуть і куди кладуть. Бігме, я навіть не знаю, яким чудом я тут, біля вас, опинився?.. І... я, насправду, був би вам безмірно вдячний, якби ви були такі ласкаві та присунули ближче оце крісло з моєю гардеробою, і так... на п'ять хвилин вийшли звідси...

Ірка. Ні! А власне я не буду така ласкава. А втім — нічого вам це не допоможе, чи я вийду, чи не вийду, бо ж ви каліка і за поріг у власних силах не вийдете.

Поет. То я полізу рачки, на череві поповзу, а не буду тут покутувати, як той Лазар многострадальний, на те тільки, щоб дражнити когось своєю осоружною появою.

Ірка. Не говоріть багато, бо скоро помрете. Тихо лежіть і не рипайтесь, коли вам добре, розумієте? (*Бере термометр*). Піднесіть руку догори. Я вам зміряю температуру.

Поет (зніжковилый). Але ж я дякую, я...

Ірка. Тихо будьте. Ви мені тут не вередуйте, бо ви не на грищі копаного м'яча. Я тут не дивитимусь, чи ви король стрільців, чи якесь інше чудо. Маєте робити що я кажу, і мовчати.

Поет. Підчиняюся владі вашого п'ястука. Вашого маленького п'ястучка...

Ірка. Но, но, не філософуйте. (*Кладе йому термометр під пахву*). Так. А тепер лежіть тихо 10 хвилин і ані мур-мур.

Поет. Але дивитися на вас можна?

Ірка. Пхе! Цікаво, що вам з того прийде?

Поет. Панно Ірочко! Та ж це для мене невимовне щастя!

Ірка. Дивіться, хто б це подумав, що футбольні зірки бувають такі красномовні. А ще такі темні зірки, як ота.

Поет. Ви, певно, вважаєте мене страшною поганню?

Ірка. Ще й якою! Ух!.. Як я вас ненавиджу... Скажіть, як ви могли це зробити?

Поет (*до себе*). Ого, вона вже все знає... Пропала моя збірка поезій!

Ірка. Як ви могли побитися з Молодецьким за що... гуцулку? (*Ковтає сльози*).

Поет. Панно Ірино! Та ж то не за гуцулку!

Ірка. Не говоріть мені нічого, не говоріть. Я все знаю...

Поет. Ой, Господи, вона вже все знає... Га, тепер вже все одно. Панно Ірино, я мушу вам сказати... я мушу вам признатися...

Ірка. Не вірю вам! Ні одному вашому словечку не вірю!

Поет. Панно Ірино, ми з магістром побилися за — вас!

Ірка *(схопилась)*. Що?

Поет. Так! Тут входила в гру ваша особа... Ваша особа... моя особа... Молодецького особа, наші три особи... Анничка тут ні при чому, вона залюблена в Молодецького, а не в мене, я їй зовсім байдужий. Але вона дуже ревнива, що Славко до вас... залицяється...

Ірка. Направду?

Поет *(тихо)*. Направду... І я... і я також дуже ревнивий, що... що він до вас залицяється.

Ірка *(радісно)*. Справді?

Поет. Даю вам слово честі людини, яку ви вважаєте страшною поганню, яку ненавидите, якій не вірите, якої не хочете звати і яку кожної хвилини без викидів совісти можете викинути за двері.

Ірка. Досить. Цього мені вистачає, щоб вас за це... *(Палко цілує поета)*.

Поет *(раптом сідає на постелі)*. Панно Ірино!

Ірка. Ах, лежіть, лежіть, не рухайтесь, бо ви без одежі. Зараз, зараз, я подивлюся на термометр... Ну, слава Богу, ви зовсім не маєте гарячки.

Поет. Що? Я не маю гарячки? Але ж, Ірочко, я тепер увесь горю, я палаю, як Везувій! Ірусю, я мушу вам щось визнати, я... *(Клякає на постелі)*.

Ірка. То страшно! Це нечуване! Які ті хлопчиська неможливі. Поцілуй його раз із милосердя, то він тобі зараз освідчується. Ага, це у вас, спортсменів, називається — накинути гостре темпо?

Поет. Але ж, панно Ірино, я не те, я не хотів вам освідчатися, я...

Ірка *(в плач)*. Що? Ох, Боже! Він навіть освідчитися мені не хоче!..

Поет *(трохи не плаче)*. Але ж Ірочко... я... я хотів признатися вам, що я...

ЯВА 4

Бас *(вбігає)*. Герр Гот, то є скандал, то ґранда останнього калібру. Щоб так на гладкій дорозі, два тижні перед змаганнями за мистецтво зломити собі ногу в дурній бійці за ще дурнішу козу... *(До Ірки)*. Ах, ти тут, моє золотко, коло того урвителя? А, це гарно, то люблю. Бо то, дитинко, навіть Святе Письмо каже, що... голодного треба напоїти, а... недужого посітити, без огляду на те, чи то футболіст, чи не футболіст... Ну, як він там мається, той наш Дон Жуан?

Поет. Знаменито, пане директоре!

Бас. Аво — варіят! Знаменито — що? Перша кляса — що? Більше тобі до щастя нічого не треба? Зломив ногу перед змаганнями за мистецтво і каже — "знаменито"!

Ірка. Я цікава знати, що це татко робить з нашого мешкання? Якийсь лазарет, чи заїзний дім для своїх футболістів?

Бас. Ну, видиш, серденько, сталося нещастя, випадок, хлопець зломив ногу, а випадки ходять по людях...

Ірка. Так, випадок. А якби всі таткові футболісти поламали собі ноги, то татко всіх їх спровадив би сюди?

Бас. Герр Гот, дитинко, та що ти говориш, та нехай Бог боронить, щоб таке

сталось! Та ж це був би кінець світу, кінець мого кльобу. Тьху, тьху, і не згадує про це проти ночі...

Ірка. З татком шкода говорити. Татко вже хворий, татко вже непричепливий. Добре тітка Мелася каже: шкода, що татко п'ять літ студіював за кордоном. І чого там татко навчився? *(Йде, сідає біля піаніно, вдаряє по клавішах).*

Бас *(тихо — до поета).* Нічого, нічого, в неї то зараз перейде... Слухай, хлопче, як там з твоєю ногою, покращало, що? Пам'ятай, що в твоїх ногах майбутнє нашого кльобу.

Поет. Пане директоре, мені насправду дуже прикро...

Бас. Ну, ну, ну, не виправдуєся, сталося — пропало. Я тебе розумію: молодий чоловік, побачив дівчину, кров заграла в жилах, ну і так далі. Все було б в порядку, якби той загонистий магістер ноги тобі не вчихолив... Бо ти розумієш: вирішні змагання за мистецтво! А я на тебе рахував, як на чотири тузи. Ну, сталося, нема ради. Може, ще видужаєш, що? Е, та певно, що видужаєш, про те і нема мови. Мой, ти знаєш що? Я тебе люблю. Слово даю. Ти, правда, примадонна, маєш свої фохи, але поза тим робиш зовсім поштиві враження.

Поет. Дякую вам, пане директоре.

Бас. Нема за що, нема за що. Знаєш, хлопче, це я тобі повинен бути вдячний за те, що ти звернув мені увагу *(тихіше)*, що моя фабрика тріщить... Бо вона таки тріщить. І то добре тріщить, аж лоскіт іде. Знаєш, сину, це досить прикре враження, коли раптом побачиш, що ти сам, власними руками себе закопуєш... *(Закрив лице руками).* Дуже прикре враження. Здається мені, що я вже потрохи вертаю до розуму, але чи воно трохи не запізно...

Поет *(палко).* Пане директоре, а, власне, що не запізно! Ваша фабрика ще буде блискуче розвиватися, бо ви даєте на ринок такий товар, який серед нас, українців, завжди матиме великий попит. Батоги завжди будуть для нас потрібні!

Бас. Так, так, сину, для нас і на нас. А зокрема на мене, таки треба доброї гарапи.

Поет. Я б не сказав, пане директоре...

Бас. Ні, ні, ти мене передо мною не борони, бо я цього не варт!

Поет. Пане директоре! Все ще можна направити. Ще час. Треба тільки як стій перевести санацію фабрики. Затягнути кілька тисяч кредиту... Сплатити найконечніші зобов'язання... Наладнати збут... Закупити, сировину... А головне — запрягти людей до роботи!

Бас *(схопився).* І самого себе запрягти до роботи!

Поет. Очевидячки.

Бас. І себе взяти до гальопу! І себе взяти за морду!

Поет. Ну, так...

Бас *(потирає долоні).* Герр Гот! Ти знаєш що? Я ще готов до того взятися!.. Я ще готов власну фабрику витягнути з болота!.. Коли б тільки виграти ці вирішні змагання за мистецтво...

Поет *(заслуханий).* Чудово грає...

Бас. Що? Хто грає? Де грає? На правому лучнику?

Поет. Панна Ірина... на фортепіані...

Бас (*махнув рукою*). Ах, то не фортепіан, то піаніно... А втім, все одно. Сяк чи так швидко піде на ліцитацію... Слухай, Геню. Знаєш ти що?

Поет. Слухаю, пане директоре.

Бас. Договорімся: ти зробиш для мене це, що виграєш змагання за мистецтво, а я зроблю для тебе те, що врятую фабрику перед руїною? Згода?

Поет. Та... та коли я не футболіст, пане директоре...

Бас. Е, е, жартувати тобі захотілось. Мені тепер зовсім не до жартів. Все на моїй бідній голові, — і клуб, і фабрика, і жида, і батого, і здобуття мистецтва...

Поет. Пане директоре, я... я заявляю вам, що я не той Скакун, якого вам треба, я не маю нічого спільного з футболом і спортом.

Бас. Ех, ці примадонни, вони завжди мають свої екстраваганції. Ну, і що ти йому зробиш? Заклинає мене в цапа, грає мені на нервах. Ну, добре, сину, добре, згода, ти не футболіст, ти китайський цісар, ти король Сіяму, що?

Поет (*кричить*). Пробі! Який я цісар? Я поет! Український поет, що хоче видати збірку поезій! Дайте мені змогу видати книжку! Я хочу творити! Я хочу творити!..

Бас (*налякався*). Ой, ой, то вже зле, то недобре. Гарячкує, сарака, і то небезпечно, коли починає з поезією виїздити. (*До Ірки*). Ірусю, Ірочко, золотко моє, ходи-но сюди, дай тому бідачиськові холодний оклад на голову. Льоду йому треба приложити, бо кричить, що він поет... Герр Гот, де той Кліщик? Я скочу зараз по Кліщика. (*Вибігає*).

ЯВА 5

Ірка (*підходить до поета*). Скажіть мені, навіщо ви граєте цю комедію? Чому робите з себе блазня?

Поет. Коли ж бо я хочу перестати робити з себе блазня, а мені не вірять! Ну, скажіть самі, як я маю клястися перед вами, що я не футболіст, що я ніколи в житті не копав м'яча, що не маю нічого спільного з футболом, і що все те — одна містифікація!

Ірка. Але ж пане Ґенику, що вам сталося?

Поет. Що мені сталося? Я не знаю! Я не знаю! Це він все поробив. Це той нікчема, Молодецький. Мій "щирий друг". Мій "приятель"... Це його діло, це він зробив із мене блазня, це він виставив мене на посміх, це він впакував мене в таку біду!

Ірка (*налякана*). Але ж він насправду в гарячці... Боже мій, ошалів хлопчисько! Ну, добре, добре, пане Ґенику, я вам вірю, так, так, ви ніколи в житті не копали м'яча, ви не могли грати, бо ж ви — поет.

Поет (*бере її за руку*). Поет, поет, чесне слово — поет. Панно Ірино, вислухайте мене, я вам хочу вияснити це жалюгідне становище, в яке я попав з учорашнього дня. Повірте мені: я не є король стрільців. Чи я, взагалі, скидаюся на якого-небудь короля?.. Все це — видумка, обман. А по правді, я автор недрукованої, першої збірки поезій, якої ніхто не хоче видати. Чи ви бачили більш нещасну, безнадійно нещасну людину, як безіменного автора ненадрукованої книжки?

Ірка. Ні, не бачила.

Поет. Отже, подивіться на мене: власне я є така людина. Повірте, що доля такої

людини є більше трагічна, як доля того, якому за хвилину мають закинути петлю на шию. Бо цей присуджений на смерть вже знає, що його жде, а безіменний початкуючий автор не знає, що принесуть йому оці мертві чорні рядки на білому папері: чи принесуть славу, і підйом, і належне місце під сонцем, чи невдачу, страшну невдачу і злім, чи ці бездушні рядки, що стоять йому перед очима, як німий докір, — не стануть йому присудом смерти, виписаної власною рукою, найбільш жахливої смерти з усіх інших, якою є непам'ять і забуття... Ах, пробачте мені, я... я говорю теревені... я на правду гарячкую... Голова в мене лопається.

Ірка (*кладає йому руку на чоло*). Прошу вас, говоріть ще, дуже прошу. Так мило вас тепер слухати.

Поет (*задивлений у стелю*)... І що мені було робити? Що діяти? Куди я не звертався, кого не просив надрукувати мої вірші — всюди я зустрічався з відмовою, з кпинами і глузуванням... Тоді я вирішив за всяку ціну видати збілочку власним коштом. Пустився шукати грошей. Ну, і прийшов сюди, в ці гори... Стрінув Молодецького... Старий шкільний товариш, думав — щось допоможе... А він — падлюка...

Ірка. Ну, і що далі, пане Ґенику, що далі? Та ж це дуже цікаво!

Поет (*глухо*). Та що далі... А далі — якийсь там пан Скакун, прославлений футболіст, мав приїхати зі Львова до клубу "Хуртовина". Ну, і не приїхав. На моє нещастя, я називаюся дослівно так, як він: Євген Скакун.

Ірка. Ах, це так!

Поет. Еге ж, це так. Ну... і той Молодецький... Фарисей... Почав мене юдити, підмовляти: так і так... для добра української літератури, підшийся під ім'я цього футболіста. Дістанеш у фабриці посаду, заробиш гроші і матимеш змогу надрукувати свої вірші...

Ірка. І ви послухали?

Поет. Та послухав.

Ірка (*сплеснула в долоні*). Ах, так!.. Бідний, нещасний поете, футболіста з тебе зробили. Ах, тепер я вас розумію!

Поет. Ну, нарешті одна людина на світі мене зрозуміла.

Ірка. Пане Ґенику, знаєте, хто ви є?

Поет. Кажіть, слухаю.

Ірка. Дуже... велика...

Поет (*сідає на постелі*). Що?

Ірка. Оферма.

Поет (*лягає назад*). Дякую.

Ірка. Ну, як же можна бути таким незарадним? Чоловіче, та ж ви пропадаєте! Та ви зовсім нездібні до життя. Сьогодні крізь життя треба йти пробоем. Сьогодні скрізь обов'язує право твердих ліктів, ви це розумієте?

Поет. Про те я переконався на власній шкірі...

Ірка. Мій батько каже: в житті і політиці треба придержуватися одної засади: брати все, що дають, і кричати: за-ма-ло!

Поет. Та добре, добре, але мені нічого не дають...

Ірка. Мовчіть і не стогніть мені тут! Тепер я до вас візьмуся. Треба негайно щось придумати... Гм!... Тепер ви мусите лежати. Це добре, бо татко не зможе вас запрягти до м'яча. Можете за те бути вдячні магістрові Молодецькому.

Поет *(скривився)*. Ага, є за що бути вдячним...

Ірка. Не нявкайте. Лежати мусите якнайдовше. Нікому — ні пари з рота. Ні татко, ні Юрко, ні хто інший не сміють знати, що ви — не футболіст. Магістра треба зацитькати, а татка відповідно настроїти, щоб у догідний момент сказати йому всю правду. Все те я беру на себе. Ага, а як там насправді з тою вашою ногою?

Поет. Та вона в мене так дуже не болить...

Ірка. Це власне зле. Треба, щоб ви занедужали на щось поважніше. От хоч би на нервовий розстрій. З тим вам навіть буде більше до лиця. Чудово! Занедужайте на нервовий розстрій! А я біжу до татка і скажу, що вам погіршилося. *(Вибігає)*.

Поет. Що? Занедужати на нервовий розстрій?! Боже, що ці люди зі мною роблять? Ні, втікати звідсіля!.. Втікати мерщій! *(Вхопив штани і сховав під ліжник, бо саме хтось надходить)*.

ЯВА 6

Мелася *(входить і вводить Молодецького)*. Прошу, пане Славку, прошу дитинко, до того покою, він тут лежить, цей непотріб. Ірця його доглядає, але він цього не варт.

Молодецький. Цілую руці, пані добродійко, цілую руці.

Мелася. Ох, мої коханенькі, які тепер часи настали! Люди не мають Бога в серці! Та ж він міг вас замучити, закатувати цей негідник. Яке то щастя, що ви спаслися з життям. Такий коханий з вас хлопець, пане Славку, з такої порядної священичої сім'ї. О, я добре знала вашого дідуса, заболотівського декана; який це був світлий душпастир! Свята людина, кажу вам, свята людина. А подібний був до вас, пане Славцю, як дві краплі роси, мої коханенькі. Викапаний з вас дідуньо, пане Славцю!

Молодецький. Дуже дякую, пані добродійко, цілую руці. *(Розглядається)*. А де ж він лежить?

Мелася. Хто? Ваш покійний дідуньо? А таки на останній своїй парохії, похований, на заболотівському цвинтарі. Сто рочків дозволив йому прожити Господь милосердний. *(Просльозилась)*. О, гарна і світла була людина. А з якої порядної священичої сім'ї! Його батько був архідияконом при святому Юрі! А який патріот!..

Молодецький. А, патріотизм — це наша родинна прикмета, Я також великий патріот. Але я питався вас, пані добродійко, де лежить той футболіст?

Мелася. А ось тут, мої коханенькі, в нижі... Тільки вважайте на себе, дитинко, щоб ви знову не побилися. Шкода вас, шкода, ви з такої порядної священичої сім'ї... *(Виходить)*.

ЯВА 7

Молодецький. Цілую руці, пані добродійко... Ну, і розкудкудакалась, мов квочка! *(До поета)*. Сервус, Геню, як твоє цінне здоров'ячко? Як почувашся під материнською опікою панни Ірки?

Поет. Слухай! Раджу тобі щиро — забери від мене всі важкі предмети, коли не хочеш вийти звідсіль з розваленим лобом!

Молодецький. Е, ні, я тільки схочу крісло з твоєю гардеробою, і все буде гаразд. Бо, чей же, не відважишся йти зі мною на двобій неприродний з уваги на близьке сусідство пань. Мой, а кажуть, що поети дуже ніжної вдачі, а це такі кровожадні горлорізи, слово чести даю!

Поет. Прошу тебе по-доброму: забирайся звідси.

Молодецький (*сідая*). Дякую дуже за чемне запрошення, сяду собі на хвилину. Знаєш що, Геню? Я прийшов поговорити з тобою в одній справі... Думаю, що ти не матимеш нічого проти, бо це якраз іде по лінії твоїх бажань.

Поет. Що ти хочеш зробити? Знову якусь підлість?

Молодецький. Навпаки — хочу зробити наскрізь моральний вчинок. Хочу викрити перед директором Басом, доктором Кліщиком та цілим спортивним і неспортивним світом одного підступного, скажімо, типа, що прикидається тут великою спортивною зіркою, а справді не має нічого спільного зі спортом. Хочу кинути сніп денного світла на брудний обман, що його допустився цей типок, підшиваючись під прізвище відомого нашого футболіста.

Поет. Але ж ти мене до цього намовив!

Молодецький. Ха-ха-ха! Мой, і хто тобі в це повірить? Дивіться — маленький наївний хлопчик — дав намовитись до гріха. Ох, бідацтво моє, слово чести даю...

Поет. Славку, ти цього не зробиш!

Молодецький. Побачиш.

Поет. Славку, прошу тебе, не роби цього. Мені тепер дуже залежить на тому, щоб директор нічого не знав. Я маю надію... лишитись тут на посаді.

Молодецький. Ге, ге, я знаю, чому ти хочеш тут лишитися, ти мені очей не замилиш! Приворожили тебе тут чарівні оченята одної феї, ти, замотеличений трубадуре з Печихвостів, правда? А він мені блахмана пускає з посадою.

Поет. Слухай, Славку, але ж це лежить у твоєму інтересі, щоб я тут залишився. Сам же ти мені це говорив.

Молодецький. Лежало, а тепер перестало, розумієш? Мой, ти не крути, не верти, я вже проглянув ваші ходи — хо-хо! Прошу — яка ідилія! Панна Іруся в ролі милосердної самаританки біля нещасного, окаліченого поета... Ну, ну, ми знаємо, чим то пахне. Ні, братіку, не свиснеш мені дівчини з-під носа. Мурич зробив своє — мурич може йти собі на зломану голову. Зараз таки повідомлю Баса про все, а він не терпітиме довго під своїм дахом такого обманця.

Поет (*витягає з-під ліжника заховані штани*). Так, так, але перед тим я з тобою порадуюсь ти, мерзенний молочаре.

Молодецький (*вихопив йому штани з рук*). Ха-ха, і що мені тепер зробиш, ага? Ох, яка символічна картина! Поет — без штанів! Прометей, прикований до скелі, Ікар, якому облетіли крила, Самсон з обстриженою гривовою. Хо-хо-хо, згину від сміху!

Входить Бас, за ним Ірка.

Бас. Що тут діється? Що тут робиться? Хто де так ірже, як жеребець? А, хто ж би, як не пан магістер Молодецький. Той, що косить і фавлює моїх змагунів, що? Но, но, нівроку, магіструню, то ви добре б'єте. Може б, ви так записалися до боксерської секції нашого клубу?

Молодецький. Не знаю, про що вам іде, пане директоре? *(До Ірки).* Мій найнижчий поклін, панно Ірусю.

Ірка *(холодно).* Добрий вечір.

Бас. Ну, дивіться, то він навіть не знає, що сталося. Герр Гот, а хто ж це так документно второшив ногу моему правому лучникові — якраз за два тижні перед змаганнями за мистецтво?

Молодецький. Ах, ви маєте на думці мого щирого друга, Геня Скакуна?

Бас. Ага, ага.

Молодецький. Ну, тепер то розумію.

Бас. Нарешті. Слава Богу!

Молодецький. Тільки я не розумію, пане директоре, чому ви вважаєте пана Скакуна, загально відомого у Львові, як молодого і талановитого адепта поетичної штуки, — своїм найкращим футболістом?

Бас. Що, що, що він плете?

Ірка. Пане, Славку, спам'ятайтеся, що ви робите!

Поет. Ого, тепер уже амінь.

Молодецький. Пане директоре, даю вам слово честі, що мій товариш Геньо Скакун зовсім не має нічого спільного з тим незрівняним королем стрільців — Генем Скакуном, хіба що спільне ім'я та прізвище. Та коли ж він скористав з тої подібності і вкрутився до фабрики, то напевно зробив це з низьких та нечистих спонук, нам ближче невідомих. Але ж я вважаю своїм обов'язком перестерегти вас перед тим темним типом.

Бас *(схвилюваний).* Герр Гот, слухайте, магістер, я... я вас дуже люблю і шаную, але ви не важтесь повторити мені ще раз того, що ви сказали! Це неправда, магістер, це ваша видумка, магістер, ви... ви з мене робите дурня, але ви ще замолоді на таке, магістер!

Молодецький. Пане директоре, даю найсвятіше слово честі, що цей пан не є Геньо Скакун, що він тільки підшивається під його ім'я, і що це нахабство, обман та брехня, якщо він таке твердить!

Ірка. Не забувайте, пане магістре, що був ще хтось нахабніший, що його до цього намовив!

Молодецький. Ах, ви вже в те все втаємничені?..

Бас. Пане, пане, ви дайте собі спокій з тими глупими жартами, бо мене вже підносить. Магістре Молодецький, та ж ви самі представили мені його як футболіста, так чи ні?

Молодецький *(спокійно).* Так, пане директоре, але я також упав жертвою обману.

Аж коли я наочно переконався, як стоїть справа, я негайно вирішив остерегти вас перед тим шарлатаном і з місця вкоротити його самоволю. А втім — прошу його самого притиснути до муру, то він сам признається до всього.

Бас (*прискочив до поета*). Герр Гот, кажи, говори, чи це правда?

Поет. Так, це правда.

Молодецький. О, прошу!

Ірка. Татку, татусю, пан Скакун мусів так зробити!.. Він хотів одержати працю, а інакше татко не прийняв би його на посаду.

Бас (*осатанів*). Пане, пане, як ви сміли на таке пуститися, ви знаєте, що це є? Це лайдацтво останнього сорту, за те вам пахне кримінал, досмертна каторга, Сінг-Сінг, я вас за те посаджу на електричне крісло!.. Пане, я накажу вас арештувати, я вас! (*Давиться власним словами*).

Молодецький. Но, арештувати — не конче, але так — всипати 25 і п'ять на "Рідну Школу" не зашкодило б.

Ірка. Таточку, прошу вас, заспокойтесь. Це така... містифікація...

Бас. Що?.. Містифікація?.. Герр Гот, це є гранда, якої світ не бачив! Я його ще сьогодні викину з моєї хати, я не буду з ним панькатись, до лиха! (*До поета*). Вег, вег, зійти з грища! Забирайся!

Молодецький. Зовсім слушно. Єдиний правильний вихід.

Ірка. Але ж, татку, так не можна робити, пан Скакун є хворий і... я не позволю, щоб у нашій хаті в той спосіб трактовано інтелігентну людину. До пастуха так не говорять, татко знає про це?

Бас. Що? Це інтелігентна людина? Так робить інтелігентна людина? Підшивається під чуже прізвище?.. Герр Гот, це шубравство!

Ірка. Але ж це його власне прізвище, а що він тому винен, що так називається, і що татко з магістром силоміць зробили з нього футболіста?

Бас (*вхопився за голову*). Ох, Боже, я здурію, я ошалію! Що? Я зробив з нього футболіста?.. Ні, це вже — або я трачу розум, або надходить кінець світу. Одно з двох!.. Ні!.. Я втікаю з тої хати. Я вже маю того досить... А за два тижні — змагання за мистецтво!..

ЯВА 9

Мелася (*входить*). Оресте, а там якийсь твій (*скривилась*) футболістий хоче з тобою бачитись. Пустити його сюди, чи нехай зажде в передпокою?

Бас. Герр Гот, дай хоч ти мені святий спокій, не говори до мене, не дивися на мене, бо оскаженію, чуєш? О, вже дістаю напад скаженини... Гаррр!..

Мелася (*ломить руки*). О, Ісусику солодкий!.. О, Мати Найсвятіша!.. Орцьо з глузду з'їхав!.. Ось до чого доводить людей спорт... Бідний, нещасний Орцьо, якби твій покійний батько встав із гробу, та подивився...

Бас. Добре, добре, то помер би вдруге. Ми то вже чули, ми то вже брали. А я зараз за ним помандрував би до гробу, бо мені вже тепер все одно. Як я сьогодні не повішуся, то напевно ніколи не повішуся.

Мелася. О, Мати Найсвятіша, та що це він говорить?

ЯВА 10

Геньо *(входить)*. Та, прошу пані, та що є, та ви мене так без штемпу лишили за дверима, як першого-ліпшого жлоба, і доки я там маю стояти? Та то не є жадна ласка, як ви мене пустите до покою, ну ні? Добрий вечір для шановної публіки. Я до пана Баса, є тут десь пан Бас?

Мелася. О, маєш, маєш, того твого футболістого, якийсь дикун у лісі вихований. І по якому це він говорить, мої коханенькі? Рідну мову забув! Ось до чого доводить людей спорт!.. *(виходить)*.

ЯВА 11

Геньо. Гуд бай, бабцю, не сердьтеся, бо це шкодить на красу. Хе-хе, потішна старушка, що? А, перепрошую, а шановне панство, хто тут із шановних панів є директор і називається Бас?

Бас. Герр Гот, я так називаюся, розумієте? Я так називаюся! І що вам до того, що я так називаюся?

Геньо. Пане пан, та вже мені щось до того, коли я питаюся, ну ні? А ви так без штемпу до мене не садіться, бо я собі такі геци випрошую. Ви знаєте, хто я є? Я Геньо Скакун, правий лучник із клубу "Гуляйполе". Тепер маю у вас грати, у вашій Собачій Вульці, чи як вона називається.

Бас. Що? Другий Скакун? Друга гранда, до лиха?

Молодецький. Пане директоре, але ж це напевно той правдивий Скакун!

Геньо *(до Баса)*. Пане! Чи ви директор, чи не директор, мені то фук, але я гранди не роблю, тільки ви. А ви не будьте такі тамуваті, бо це для мене не є жадна ласка. Спровадили ви мене, ясний гвінт, з порядного клубу у Львові до якоїсь паршивої діри, де дідько добраніч каже, і за своїх дурних 300 квітів шпіляєте мармуліка!.. Що я тиждень запізнився, це ще не смерть, бо мій фатерко другий раз женився, була морова стипа і тому я трохи забалагурився. Але приїхати — приїхав, приписово, як у книжці стоїть, і голошуся до клубу. А коли вам не в лад — орезервуар! — я свищу на вашу Собачу Вульку і їду назад до Львова!

Бас *(якого обличчя щораз то більше прояснюється)*. Па... не, Герр Гот, то ви є напrawdę Геньо Скакун, правдивий, автентичний, непідроблений Геньо Скакун, король стрільців, правий лучник із клубу "Гуляйполе"?

Геньо. Ну, йо, власноручно, у власній особі! Хіба ж ви мене не пізнаєте з фотографії?

Бас *(радісно)*. Сину! А я вже гадав, що тебе цигани вкрали! Це ти — той легендарний футболіст, феноменальний Геньо Скакун, король стрільців, слава українського спорту, що стріляє бомби з половини грища, що з карного поля пробиває м'ячем сітку, що має таку холерну праву ногу?.. Оце вона, та твоя дорогоцінна права нога?

Геньо. Йо, та сама, директорцю коханий, та сама! Але ж з вас свій хлоп, директорцю, та я не сподівався, що ви така щира душа. Давайте грабу!

Бас (*вхопив його в обійми*). Герр Гот, мій дорогий хлопче, ти мій спаситель, ти мій рятунок, ти — об'явлення, зіслане мені самим небом! Геню, Генчику, шибенику, злодію, вітрогоне, я тебе розцілюю, я тебе задушу з радощів. Скакун, Скакунчик! Мій правий лучник! Маємо правого лучника! Гіп-гіп-ура! Ми врятовані, ми здобули мистецтво!

Геньо. Ну, йо, та то ясне, як шварц, що здобули. Та, директорцю, та як я вам зашпіляю в атаку, то мистецтво маєте муроване.

Бас. Ну говори, ну говори до мене ще тим коханим львівським батярським акцентом. Сину, мені серце росте, коли тебе слухаю. О, то люблю, то розумію. Так говорить спортсмен із крові і кости, а не якась каліка... Сину мій, ти моя гордість, моя надія, та я тебе озолочу!..

Геньо. Файно є, директорцю, бо мені якраз треба валюти. На тім весіллю я чисто сполюкався. Дайте мені яку бідну сотку на дрібні видатки.

Бас (*виймає гроші*). Дуже радо, дуже радо, дорогий хлопче. Та ж я тобі рад неба прихилити. А може так умову відразу спишемо?

Молодецький. Очевидячки. Зіхер є зіхер.

Геньо. Директорцю, та пощо так на гвалт? Умова нам не втече. А щодо посади, то мені всьо фук, я і так не буду сидіти в бюрі. А сьогодні — то я маю ще охоту піти потанцювати. Директорцю, є тут якийсь свій льокаль, де можна б забавитись, але так, на цілий регулятор?

Молодецький. Поручаю вам "Русалку". Там приходять дуже гарні дівчата.

Геньо. Йо, я на то лечу!

Бас. Добре, добре, коханий хлопче, гуляй, танцюй, але завтра — обов'язково на тренінг.

Геньо. Та йой, директорцю, вже ви тим не журіться. Я тепер у штосі, нехай сховається сам Леньо Скоцень з "України". Ага, директорцю! Я вириваю, а там, у сінях, я лишив свої валізки, нехай хтось затаскає до пансіону, бо я там закватирувався на ваш рахунок. Ну, то віват, директорцю коханий, дай нам Боже рум! Тримайтеся, панство, гуд бай! (*Виходить*).

ЯВА 12

Бас (*дуже радий*). Ну, слава ж тобі, Боже! Я вже воскрес, я вже віджив наново, я вдруге на світ народився! Ми не лежимо! Ми стоїмо! Ми врятовані. Мистецтво маємо в кишені... Ну, очевидячки, як тільки той другий Скакун також не схоче встругати мені якоїсь... містифікації...

Молодецький. Але ж, пане директоре, тут не може бути жодного сумніву. Я вам даю слово чести, що цей Скакун є напевно той Скакун, якого вам треба.

Бас. Но, но, магіструню, я вже вам не вірю... Ви вже мене раз набрали.

Молодецький. Гратулюю, пану директорові! З таким змагуном наш клуб напевно перейде до екстра-кляси.

Бас. Герр Гот, кажете, що перейде? О, видите, магістер, то люблю, то розумію. Бачу, що ви починаєте цікавитись загальногромадськими справами. За те вас шаную.

Молодецький. Сердечно вдячний, пане директоре. *(Тихіше)*... Але тепер того нашого самозванця треба чимскоріше спекатися... Просто — нагнати його геть і по скінченій параді. Для таких людей треба бути безоглядним!

Бас. А так, так, треба бути безоглядним. Та ж це була ординарна ґранда, цього дарувати не можна. *(До поета)*. Ну, а що ви на це скажете, пане ласкавий? Я думаю, що після того, що тут сталося, ви не маєте чого тут довше робити.

Поет. Я так само думаю, пане директоре. Після того, що сталося, я не лишуся тут ні секунди довше. Тільки... прошу мені врешті дати змогу вбратися!

Бас. Коли в мене вже злість перейшла, і я вже не можу на нього сердитись. Ну, бо мистецтво вже маю в кишені...

Ірка. Татку! Пан Скакун нікуди не піде. Він лишиться тут, у нас!

Молодецький. А, то вже щось нового.

Бас. Так, так, дитинко, пан Скакун лишиться, тільки не той, що тут в лахах лежить, а цей другий, футболіст.

Ірка. Ні. Власне той лишиться, що тут лежить!

Поет. Але ж панно Ірко, я... я протестую, я...

Ірка *(до поета)*. Будете ви там тихо? *(До Баса)*. Татку, хоч пан Скакун не вміє копати м'яча, але він напевно допоможе татові витягнути фабрику з болота, яку татко для м'яча загірив. Вже за те, що пан Скакун спам'ятав трохи татка і привів до отверезіння, належить йому від татка вдяка, це вже навіть примітивна етика наказує. А татко що робить? Хвору людину проганяє з хати, мов собаку. От така таткова вдячність!

Бас. Гм! Ну, так, так, золотко моє, втім випадку я справді повинен бути вдячний панові Скакунові, назв'їм його по-спортовому — Скакуном Першим, щоб не мішати з Другим. *(Подає поетові руку)*. Щиро вам дякую, пане, за те, що ви привели мене до отверезіння, але з другого боку, я мушу таки вас викинути, бо я тепер став на вашій засаді, що в мене зможуть працювати лише добрі робітники і добрі спортсмени. Це є, властиво, німецька засада: властивий чоловік на властивому місці. Ви робітник добрий, не перечу, але що з вас за спортсинець? Хіба що трохи підтримуєте?..

Поет. Ні, ні. Досить тої комедії. Прошу мене не затримувати. Я собі піду.

Ірка. Тихо лежіть і не рипайтесь. *(До Баса)*. Татку, пан Скакун...

Бас. Але котрий? Перший чи другий?

Ірка. ... пан Скакун не буде тренувати і не хоче бути футболістом, тільки бажає працювати в татовій фабриці без жадних комедій.

Бас. Угу. Ну, а скажи мені, доню, чому ти так розпинаєшся за пана Скакуна Першого?

Молодецький. О, о, власне!

Ірка. А... бо він *(тихо)* порядна і чесна людина...

Молодецький *(злобно)*. О!..

Бас. Но, но, то дивно, що ти так швидко змінила свій погляд про пана Скакуна Першого, — щоб не мішати його з Другим. Ще раз тобі зазначую. Ну, та це, правду сказавши, твоя справа, дитинко, і я не повинен би до цього мішатися. Але я постановив

собі кріпко, що ніколи не видам тебе заміж за якогось валила, боксера чи копуна... *(Вдарив себе в чоло)*. Стоп! Гальт! Так той легінь — не футболіст, а бухгалтер. А, це вже інша справа.

Молодецький. Але ж не бухгалтер, тільки поет!

Бас. На, маєш! Що? Поет?

Ірка. Ні, ні, таточку, пан Скакун...

Бас. ... Перший.

Ірка. ... пан Скакун справді бухгалтер, а поезії пише тільки так... для спорту.

Бас. Ну, а видиш, виходить, що він таки трохи спортовець. Та годі. Що робити... Поет, то поет. Пише вершики, що? Цікавий чоловічок!.. Ну, най там. Навіть найславніші люди зразу писали поезії, а по смерті ставали геніями. Деякі з них навіть були порядними людьми. Такий, скажім, ну... такий Макс Шмелінг, а ні, це німецький боксер. Той відразу був славним і порядним чоловіком. *(Плеще поета по рамені)*. Ну, що ж, хлопче, га? Мистецтво маємо в кишені, тепер можемо взятись до фабрики, що? Ну, але ти — поет...

Поет *(сумно)*. Поет...

Ірка. Так, таточку, він поет, але має дволітній кооперативний курс.

Бас. Ага, ага... Поет, що?.. Ну, то добре. Перша кляса. Прекрасно! Якраз мені такого треба. Будеш завідувати відділом реклами при моїй фабриці, що? Очевидячки. Будеш писати такі реклямові вершики про мої батogi "до "Вістей""", згода?

Поет *(зрадів)*. Згода, пане директоре!

Бас. Слухай, але щоб воно мало якийсь сенс, розумієш? Сонетів мені не пиши, сонети лиши собі на пополудні, а мені треба вшкварити щось таке, щоб мало рим і ритм і щоб дядька брало за печінку. Слухай, а може, воно для тебе заважко, може, ти цього не потрапиш?

Поет. Потрафлю, напевне потрафлю!

Бас. Ну, гляди мені. Бо в мене від сьогодні зобов'язує німецька засада: властивий чоловік на властивому місці!

Поет *(радісно)*. Дякую вам, пане директоре.

Ірка *(цілує Баса)*. Дякую вам, таточку!

Молодецький. Па... пане директоре, я тут нічого не розумію, слово честі даю.

Бас. Магістер... зрозумійте тільки одне: мистецтво маємо в кишені! *(Вдарив себе рукою по чолі)*. Гальт! Але ж Кліщик нічого не знає... Герр Гот, де той Кліщик?

ЯВА 13

Кліщик *(вбігає задиханий)*. Па...не директоре!.. Пане директоре!..

Бас. Герр Гот, Кліщик, що сталося?

Кліщик *(давиться словами)*. Е... пане директоре, той Скакун *(показує на поета)* — це не Скакун. Це обман, провокація!

Бас. Чекай, чекай, поволі. Як то не Скакун, коли — Скакун?

Кліщик. Е... це брехня, це провокація. Я бачив перед хвилиною правдивого Скакуна. Того футболіста... Він сьогодні приїхав... він тут є... він буде грати.

Бас. На, маєш, відкрив Америку і динаміт. Ми вже це знаємо, він вже тут був, вже взяв 100 злотих, вже пішов на батарею, — все в найкращому порядку. Тепер події розгортаються американським темпом.

Кліщик. Е... пане директоре, але цей тип, що тут лежить, мені йде про нього. Це обманець, це якийсь криміналіст, його треба викинути, віддати на поліцію.

Ірка. Юрчику, який ти негостинний.

Бас. Гм!.. Викинути... Як же ти його викинеш, коли він має зломану ногу, і то з комплікаціями?.. Сам же ти вчора сказав, що він і за два тижні не стане на ноги.

Кліщик. Е... пане директоре, айн момент. Йому нічого не сталося, не має жадного зломання, тільки легко здертий нашірок. Він може таки зараз встати на ноги і забиратися звідсіль.

Бас. Ну, і вір тут сьогодні медикам і новочасній хірургії! Вчора ще пацієнт був калікою з комплікаціями, а сьогодні — здоровий, як віл. Ех, мушу я сам на нього подивитися, чи він може ходити по світу, чи ні. *(Нахиляється до поета, сміється).* Але ж заздрісний, як самий Отелло! Ну, дивіться, хто б то по такому Кліщикові сподівався!..

Молодецький *(веде Кліщика набік).* Докторцю, пишіть пропало. Шкода мучити худобу, слово чести даю.

Кліщик. Е... що пропало? Перепрошую?

Молодецький. Ану так, докторцю. Той дихавичний пііта прийшов перший до мети, коли вже говорити спортовою мовою. Ми оба відпали в тому кросі, побиті наголову. За той час, як вас тут не було, він високо видряпався. З босяка і безробітного поета з Божої ласки став завідувачим відділом реклями у фабриці батогів і завідувачем серденька панни Ірки...

Кліщик. Е... це неправда!.. Це неможливе!..

Молодецький. Немоżliве, та, на жаль, правдиве. Так, так, пригадалась мені, докторцю любий, казка про перегони зайця з їжаком... Ми оба гонили за дівчиною, висолопивши язика, а той лежав собі на ліжку — і добіг перший до мети... Ну, але мені треба якось з того вилізти... Нам, купцям, завжди просвічує одна ідея: щоб тільки інтерес ішов! Що мені не повезло в жениханні, це правда, але на тому ніяк не сміє втратити "Гуцульська молочарня". *(Пристає до Баса).* Пане директоре, я попрощаюся. Прошу ще раз прийняти мої найщиріші побажання з нагоди вашого цінного набутку в постаті обох Скакунів. Один — це незаперечна підпора клюбу, другий підпора фабрики. Що до мого друга Геня, то я за нього ручу! Це дуже чесний і порядний хлопець і справжній поетичний талан. Та ж я його знаю від шкільної лавки!.. Панно Ірусю, віддаю його у вашу опіку, а йому треба доброї опіки, бо то — поет. Добраніч панству, поручаюсь ласкавій пам'яті та молитвам і прошу не забувати про "Гуцульську Молочарню". *(Виходить).*

ЯВА 14

Бас. Ну, ну, але ж то хитра штука з того нашого магістра. Типовий український жид! Але це добре, що в нас витворюється такий тип рідного шахрая. Ростемо, значить! Герр Гот, та має мене шахрувати чужий жид, то хай краще шахрує свій, рідний, що,

Кліщик? Ого, Кліщик, а ти чого так похнюпився?

Кліщик (*холодно*). Е... пане директоре, я також попрощаюся... Я виїжджаю...

Бас. Ого, а то куди?

Кліщик. Я... мушу виїхати на довший час... На цілі ферії...

Ірка. Юрку, як то? Ти хочеш нас покидати? Зі своїм апаратом? Юрчику, це дуже не гарно.

Кліщик (*глухо*). Іро... я мушу...

Бас. Ну, як мусить, то мусить, нема ради. Бо, бачиш, я власне хотів дати тобі в моїй фабриці посаду цирулика, ніби фабричного лікаря... Через ферії заробив би ти собі яких пару сот злотих, ну, і мав би змогу закінчити вже раз ті студії до лиха. Тепер маєш прекрасну нагоду, можеш їхати до Відня, до Берліна, куди хочеш. Ну, але як ти не можеш, то трудно.

Кліщик. Е... пане директоре, я, фактично, міг би лишитися...

Ірка. Браво, Юрцю, браво!

Бас. Ну, видиш. То люблю! То розумію! Кліщик, ти маєш голову на карку, я тобі завжди це кажу. Тепер, як ми втрійку візьмемося до роботи, наш поет до фабрики, а ми оба до клюбу, то мистецтво маємо муроване!

Кліщик. Е... фактично, пане директоре. Як я їздив до Берліна на Олімпіше Шпіле...

Бас. Знаємо, знаємо: в тебе вкрали портфель і золотий годинник, так?

Кліщик. Так, пане директоре...

Бас. Ану. бачиш... (*Вдарив себе рукою по чолу*). Слухай, Кліщик! А паркан довкола грища вже помальований?

Кліщик. Ще... ще ні, пане директоре...

Бас. Герр Гот, що то за порядки? Зараз мені берися до роботи! Або є військо, або нема війська, або мундур до магазину. Позір! Право-руч! Відділ напрям за мною, зі співом, ходом — ррруш! (*Виходять*).

ЯВА 15

Ірка (*зітхає*). Ох!..

Поет (*зітхає*). Ах!..

Ірка. Нарешті!..

Поет. Нарешті!..

Ірка. Аж тепер!..

Поет. Аж тепер!..

Ірка. Аж тепер ви надрукуєте свої поезії!

Поет. Ні! Я тепер усе знищу, спляю!

Ірка. Але ж Ґенику, навіщо?

Поет. Спляю, знищу, — і буду писати наново! Все наново! Ціле життя — наново! Я вірю, що тепер я створю справді щось незвичайне! Ірусю, я... я перероджуюсь, я чую в собі дивний приплив свіжого натхнення... В мені горить святий вогонь, моє серце радісно тривожиться, моя душа вщерть налита щастям... Ох, Ірочко, я знаю, це ви стали моїм натхненням, ви моя муза, моя чарівна фея зелених гуцульських гір,

запашних полонин, вщерть залитих золотом весняного сонця, дрімучих столітніх борів, що мріють у голубій далі...

Ірка (захоплена). Ґенику, як чудово, як чудово! Та ж вам найчистіша поезія просто сама пливе з уст! Ґенику, ось вам папір! Швидко все записуйте, поки ви у творчому натхненні! (Підсуває йому чорнило і папір).

ЯВА 16

Бас (вбігає). Що, сину, ти вже пишеш для мене реклямові вершики? Браво, молодець. То люблю, то розумію: властивий чоловік на властивому місці. Слухай, а я собі, власне, викомбінував, як такий вершик має виглядати. Так, розумієш, щоб був рим і ритм, і щоб дядька брало за серце. Слухай, мой, як тобі таке подобається: "Знає ціла Україна, що найкращі батоги з фабрики "Верховина"". Або таке: "Знає ціла раса, що найкращі батоги в фабрики Баса"... Знамените, що? Перша кляса, що? Ге, але то треба вміти! Бачиш, я також трохи поет, тільки мені треба тренінгу... О, пиши щось в тім сенсі. Як напишеш таких гамаксойків три-чотири денно, то більше від тебе не вимагаю. Але то добре, що? "Знає ціла раса..." (Вибігає).

ЯВА 17

Поет (всміхається). Пропало...

Ірка. Що?

Поет. Натхнення.

Ірка. Шкода!.. І вже не вернеться?

Поет. Вернеться... Це у нас, поетів, так вертається, як грипа... (Сідає). Ірочко! (Бере її руки). Я тобі все завдячую... все... Я буду твоїм досмертним довжником... Але один довг мушу тобі зараз віддати. Такі зобов'язання повинен зараз віддавати кожний жебрак, навіть такий, як я... Це твій поцілунок. (Цілує її, раз, другий і третій). Бачиш, кохана, я вже перейнявся поглядами твого татка: беру від життя його щедрий дар і кричу: замало! (Цілує її ще).

КІНЕЦЬ